

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 http://republika.pl/niva_fielastok
niva_fielastok@poczta.onet.pl
niva_fielastok@skrzynka.pl

№ 11 (2392) Год XLVII

Беласток 17 сакавіка 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Юбілей пасольства

Пасольства Рэспублікі Беларусь у Польшчы адзначыла дзесяцігоддзе. З гэтай нагоды 1 сакавіка ў сядзібе Пасольства, па вуліцы Атэнскай 67 у Варшаве, адбылася адмысловая прэс-канферэнцыя. На канферэнцыі прысутнічаў пасол РБ у Польшчы Мікалай Крэчка і адказныя саветнікі высокай установы з аднаго боку ды пасытэтная колькасць журналістаў з другога.

Уводную інфармацыю зачытаў прэс-сакратар Пасольства Усевалад Глушкоў. Падкрэслівалася, што Польшча была адной з першых дзяржаў, якія прызналі суверэнітэт Беларусі. Сёння ў Рэспубліцы Беларусь працуе 305 сполак з польскім капіталам, дзеянічаюць 43 прадстаўніцтвы польскіх фірмаў, а польскія капіталаўкладанні вартыя 14 мільёнаў амерыканскіх долараў. Рашэнні Еўрасаюза адносна Беларусі абмежавалі магчымасці дыялогу і супрацоўніцтва паміж абедзвома краінамі. Ізоляцыя не дала пажаданых вынікаў, не паспрыяла дэмакратызацыі.

На 2003 год прадбачаецца ўвядзенне візавага рэжыму для беларускіх грамадзян, у адказ на што Беларусь прадбачае свае меры ў адносінах да грамадзян Польшчы. Гэта, вядома, пакладзе адбітак на прыгрнічны гандаль, які цяпер састаўляе каля 15% усяго ўзаемнага тавараабароту. Пакуль што мяркуеца пра спрошчаныя працэдуры атрымання візаў прадпрыемцамі, перавозчыкамі і меншасцямі, аднак пра канкрэтны гаварыць не прыходзіцца, бо польскі бок яшчэ не даў афіцыйнай інфармацыі пра планіраваныя новаўвядзенні.

Пасол Мікалай Крэчка прыгадаў, што гэтыя фармальныя новаўвядзенні павінны быць лагаднейшыя ад тых, якія прадбачае пагадненне з Шэнгенам. Ужо цяпер бізнесмены, якія дзеянічаюць у Беларусі, маюць візы. Віза для адзінкавага перасячэння мяжы сёння каштует 5 ам. долараў і з увядзеннем візавага рэжыму чаўночны гандаль спыніцца; у мінулым годзе Польшчу наведала каля 6,5 мільёнаў грамадзян Рэспублікі Беларусь.

У кантэксьце спадзянага абастрэння гранічнага рэжыму ўзнікаюць пэўныя праблемы звязаныя з аховай унікальнай Белавежскай пушчы. Паўстай Еўрапагэён, якому прадбачаеца спецыялісты; праекты адпаведных дакументаў адпраўлены ўжо ў Бруссель. Еўрасаюз адводзіць вялікую ролю добрым адносінам з суседзямі, таму ёсць надзея, што будзе лепш. Мы — суседзі і нам наканавана супрацоўніцтва, — завяршыў Мікалай Крэчка.

Аляксандр Вярбіцкі

„Маланка” з Бельска-Падляскага — I месца ў катэгорыі вакальна-інструментальных калектываў выконваючых апрацаваны фальклор.

Пасля IX Агульнапольскага фестывалю „Беларуская песня 2002”

Песня — гэта найпрыгажэйшае, найбольш жывое

Янка Целушэцкі

Прайшоў цэнтральны агляд конкурсу „Беларуская песня 2002”. Беларускія грамадска-культурнае таварыства арганізуе яго на Беласточыне ўжо ад 33 гадоў. Усё дзеля захавання фальклору, прадаўжання нашых народных традыцый ды ўвогуле культуры. Адбыўся ён 3 сакавіка г.г. у Гарнізонным клубе ў Беластоку па вул. Кавалерыйскай. Быў мнагалюдны ды з рэкордным лікам спевакоў. Канцэрт трываў у напружанні ўсіх гледачоў шэсць гадзін. Выступіла васеннаццаць салістаў, пяцнаццаць дуэтў, трою і кватрэтаў, пяць хораў і 29 калектываў, у тым ліку сем эстрадных, разам 350 чалавек. Амаль усе спевакі выступалі ў народных касцюмах.

Цешыць, што да спявання горнечца моладзь. Яна ахвотна выступае сола, стварае вакальна-інструментальныя гурты. Калі гаварыць пра старэйшыя спевакоў дык вядома, што пажылы ўзрост не спрыяе голасу, але ў старэйшых людзей співае душа. Калісці песня спадарожнічала ім у штодзённым жыцці і была адзінай формай забавы.

Што вельмі важна: сёлета падчас канцэрта можна было пачуць упершыню некаторыя даўнія песні. Значыць, спевакі не спіняюць пошукаў усё новых, больш цікавых ды арыгінальных, прызабытых або ўжо зусім забытых народных песен. Такім чынам штогод узбагачаеца песенны рэпертуар. Песня яднае людзей. Яна, песня, з'яўляецца тым, што ў беларускай культуры найпрыгажэйшае, найбольш жывое. Песня ў кожнага застаецца ў сэрцы. У час-

цэнтральных элімінацый самадзейныя мастацкія калектывы не толькі співалі але і танцавалі, а слухачы з залы ім падспеўвалі. Усе весяліліся.

А вось як выступленні ўдзельнікаў конкурсу ацаніла міжнароднае журы пад старшынствам заслужанага народнага артыста Рэспублікі Беларусь, прафесара Міхала Дрынёўскага (вядзе ён хор імя Цітовіча). Журы брала пад увагу перад усім вакальныя ўмовы, падборку рэпертуару і інтэрпрэтацыю, а таксама самое выкананне і арыгінальнасць. Яно адзначыла, што выкананічы ўзровень, асабліва хораў, расце з кожным годам. Па ўсім відаць вялікую працу ды імкненне да павышэння ўзроўню таксама калектываў, дуэтў і салістаў.

Гран-пры сёлетніх цэнтральных элімінацый здабыў дуэт Багуславы Карчэўскай і Юркі Астапчукі, якія заваявалі сэрцы членай журы хвацкім, бравурным выкананнем песні пра кахранне пад загалоўкам „Месяц”.

Аўтэнтычны фальклор

Салісты:

I месца — Ніна Цыванюк з Гарадка, Аляксандр Раманюк з Дубяжына,
II — Валянціна Клімовіч з Дабрынавыдзе,
III — Валянціна Марціновіч з Краснага Сяла, Кацярына Ціханюк з Збура.

Дуэты, трою, квартэты:

I месца журы не прызнала,
II — квартэт з Дабрынавыдзе, маладзёжнае трою з Беластока,
III — дуэт: Валянціна Марціновіч і Галіна Грабарук з Краснага Сяла.

[працяг ↗ 8]

Набліжаюца

ўсеагульны перапіс

↗ 3

Новай тэмай перапісу будзе нацыянальнасць і мова ў сям'і. Нацыянальнасць не з'яўляецца вытворнай грамадзянства, значыць, у нашым выпадку наша польская грамадзянства не абзначае абавязковая польская нацыянальнасці. Пытанне пра мову не патрабуе ад нас ведання нашай мовы на нейкім высокім узроўні; хопіць, што мы на ёй гаворым так, як умеем.

Нацмены зноў на хвалі

↗ 4

Праблема нацменаў у Польшчы зноў выплыла на старонкі агульнадзяржавных газет і часопісаў з-за праекта „Закону аб нацыянальных меншасцях”, які пару тыдняў таму трапіў у спісак сеймавых нарадаў. Прэкт на самым пачатку выклікаў эмачыйныя выказванні паслоў нацыяналістычнай арыентацыі.

Беларуская моўная алімпіяды

↗ 5

У цэнтральных элімінацыях VIII выпуску Алімпіяды беларускай мовы, якія 1 сакавіка 2002 года прайшлі ў Агульнаадукацыйным ліцэі з беларускай мовай навучання ў Бельску-Падляскім, прынялі ўдзел 20 вучняў. Спачатку ліцэісты пісалі творчыя працы, маючы да выбару тры тэмы, а пасля выконвалі практикаванні па граматыцы.

Дзе тая славянская пушча?

↗ 9

„Сага” гэта багата ілюстраваны зборнік аповедаў пра фауну, флору і людзей Белавежскай пушчы. Гавэнды і анеўкоты (фабулярызаваныя матывы) пераплятаюцца ў ёй з навуковыми даследаваннямі, презентаванымі вялікімі літарамі, даступна для кожнага, незалежна ад узросту ці адукацыі.

Амерыканскія беларусы

↗ 10

На пачатку шасцідзесятых гадоў, пасля Хрушчоўскай адлігі, началі прыязджадаць у Польшчу беларускія дзеячы са ЗША — Юрка Станкевіч, Мікола Прускі і Сяргей Карніловіч. Пасля прылётута ў Варшаву яны найперш паяўляліся ў памяшканні Варшавскага аддзела БГКТ на Сенатарскай 8. Якраз і з гэта палітычныя ўлады Польшчы мелі да мяне прэтэнзіі.

Ці выйсці на вуліцу?

↗ 11

Трансфармацыя дзяржавы ладу прынесла глыбокі ўпадак реальных сялянскіх даходаў (каля 60% да 1990 г.). Реальный даходы індывідуальных гаспадарак паменшыліся на 42,5%. Надзея, што, будучы ў Еўрасаюзе, будуть яны адразу мець такія магчымасці, як сяляне-вытворцы з Заходняй Еўропы, можа быць, ёсць і надзея не зусім разумных.

Беларусь — беларусы

Наступная спроба: „Мужыцкая праўда”

Гродзенскі гарвыканкам адмовіў рэдактару зачыненай уладамі газеты „Пагоня” Міколу Маркевічу ў размяшчэнні ў горадзе новага выдання пад назірвай „Газета Пагоня”.

Пасля таго, як 12 лістапада рашэннем Вышэйшага гаспадарчага суда РБ быўла зачынена гродзенская газета „Пагоня”, яе галоўны рэдактар Мікола Маркевіч зарэгістраваўся па месцы жыхарства як індывідуальны прадпрымальнік. Асноўны від дзеянасці, які запісаны ў ягоным новым пасведчанні: выпуск газеты. Мікола распачаў збіраць патрэбныя дакументы для регістрацыі новага выдання. Накіраваў заяву ў Гродзенскі гарвыканкам з просьбай даць згоду на размяшчэнне выдання ў горадзе, як гэтага і патрабуе заканадаўства. 27 лютага ён выпадкова пачаўся ў Агульным аддзеле выканкама, ці прынята рашэнне па ягонай заяві. Аказаўся, што рашэнне было прынята яшчэ 20 лютага, але пісмовы адказ за цэлы тыдзень да Маркевіча так і не падрапіў. Праўда, копію яму адразу выдалі на руки. У адказе гаворыцца, што выканкам прыняў падувагу той факт, што назва новага выдання практычна ідэнтычная назве газеты „Пагоня”, якая была закрыта рашэннем ВГС і галоўным рэдактарам

якой быў той самы Маркевіч. А таму выканайчы камітэт лічыць, што імкненне зарэгістраваць выданне „Газета Пагоня” з'яўляецца спробай абысці рашэнне ВГС РБ і аднавіць выданне газеты „Пагоня” пад іншай, але тоеснай назірвай. На гэтай аснове выканкам выносіць рашэнне: адмовіць Маркевічу ў згодзе на размяшчэнне ў горадзе гэтага выдання. Подпіс старшыні гарвыканкама — Аляксандр Антоненка. Абураны Маркевіч пайшоў да старшыні гарвыканкама і, натуральна, выказаў яму тое, што лічыць такое рашэнне незаконным і абсурдным. У сваю чаргу, па словах М. Маркевіча, Антоненка яму прапанаваў звяртацца са скаргай хоць у суд, але, маўляў, любы суд будзе на ягоным баку. Тым часам насамрэч Маркевіч рыхтуе заяву ў суд, а таксама яшчэ адну заяву ў гарвыканкам на размяшчэнне яшчэ аднаго выдання пад назірвай „Мужыцкая праўда”. Ён лічыць, што гэта назва найбольш яскрава нагадвае аб тым, што з часоў Кастуся Каліноўскага ў Беларусі практычна нічога не памянялася: як не меў беларус ніякіх правоў у сваёй краіне, так і дагэтуль не мае.

Міхал КАРНЕВІЧ
„Биржа інформації”, № 212 ад
7.03.2002 г.

Пікеты ў абарону журналістаў

Гродзенскі выканайчы камітэт забараўніцтва грамадскасці Гродна правядзенне трох пікетаў у абарону галоўнага рэдактара „Пагоні” Міколы Маркевіча і журнліста Паўла Мажайкі, якіх пракуратура вобласці абвінавачвае ў паклёні на Прэзідэнта.

Старшыня гарвыканкама Аляксандр Антоненка патлумачыў адмову тым, што „заяўленыя мерапрыемствы ў перыяд правядзення следчых дзеянняў не будуть спрыяць аб'ектыўнасці правядзення следства”.

У рашэнні гарвыканкама заяўнікі папярэджваюцца аб асабістай адказнасці за несанкцыянованую правядзенне пікетаў. Адзін з заяўнікаў пікета, Эдуард Дзымухоўскі адзначыў „Пагоні”, што лічыць адмову гарвыканкама неабгрунтаванай, аднак „хутчэй за ўсё мы падпрадкуемся”:

„Грамадскасць горада сёня актыўна рыхтуеца да правядзення ў Гродне Дня Волі 25 сакавіка. Лепш мы ўсе свае сілы націруем на гэтае мерапрыемства, дзе мы яскрава выкажам нашае абурэнне ў сувязі з крымінальнай справай супраць гродзенскіх журналістаў”.

Пікеты ў абарону журналістаў меліся адбыцца ля будынка Пракуратуры Гродзенскай вобласці, Следчага камітэта пракуратуры і аблвыканкама.

На сёняшні дзень гарвыканкам разглядае яшчэ дзве заяўкі на пікеты ў абарону Міколы Маркевіча і Паўла Мажайкі. На імя абласнога пракурора Васіля Літвіна ўжо накіраваны некалькі дзесяткаў лістоў гродзенцаў з патрабаваннем спыніць крымінальную справу супраць журналістаў.

Жукавец застанецца ў Польшчы

7 сакавіка г.г. Апеляцыйны суд у Беластоку прыняў канчатковое рашэнне аб адмове выдачы мінскім уладам беларускага бізнесмена Сяргея Жукаўца.

Прыгадаем, што ўлады Рэспублікі Беларусь абвінавачваюць Сяргея Жукаўца ў невяртанні 700 тысяч долараў крэдыту і патрабуюць выдачы яго ў Беларусь. Крымінальная справа супраць беларускага бізнесмена пачалася вясною мінулага года. За гэты час Акруговы суд у Беластоку тройчы выказаўся за экстрадыцыю Жукаўца, а падсудны тройчы абскарджаў яго рашэнні. На апошнім пасяджэнні ад 7 лютага г.г. гэты ж суд дайшоў да вываду, што ў Беларусі няма працедавання і Жукавец будзе мець там спрэядлівы працэс. Выступленне на гэтым працэсе пракурора Уладзіміра Ра-

манчука і абронтуванне рашэння суддзю Янам Сідаруком успрымалася ў краіне як скандалынае.

Апеляцыйны суд дайшоў да зусім іншага вываду: выдвярэнне Жукаўца з Польшчы палічыў ён юрыдычна недапушчальным і адхіліў у адносінах да яго асобы паліцэйскі нагляд. Пракурор Апеляцыйнага суда Веслава Бытыс сказаў, што суд першай інстанцыі не праанализаваў як след судовыя доказы аб апазіцыйнай дзеянасці Жукаўца, з якіх вынікае, што падсудны быў членам Маладога фронту і да выезду ў Польшчу падвяргаўся палітычным ганенням.

Усе пастановы польскіх судоў у падобных справах бралі ў абарону беларускіх апазіційнераў.

Нельга маўчаць... Калі не хочам згінуць!

„Поліции удалось остановить толпу, рвавшуюся в здание молдавского парламента. Вчера группа молодых людей, выступающих против обязательного изучения русского языка, возглавляемая лидером оппозиционной Христианской народно-демократической партии Юрием Рошкой, смыла полицейский заслон у парламента и пыталась ворваться в здание высшего законодательного собрания республики. Их остановил второй заслон полиции. Правительство Молдовы официально объявило об отмене обязательного изучения русского языка и изучения в школе истории Молдовы вместо истории румын. Сообщение об этом решении правительства зачитано по радио и телевидению. Как сообщили в пресс-службе президента Молдовы, это решение принято для того, чтобы смягчить обстановку на проходящих ежедневно с 9 января митингах протеста”.

Я не ведаю, друкавала „Народная воля” такую заметку ці не, але я ўзяў з „Советской Белоруссии” — пра прозідэнцкай газеты. І называлася яна — „Язык привел на барикады”.

Для чаго я гэта ўсё кажу? Для чаго поўнасцю пераказываю заметку? А для таго, каб звярнуць увагу беларусаў на тое, як трэба адстойваць свой гонар, бараніць сваю мову. Глядзіце, як паднялася Малдова супраць таго, што прэзідэнт-камуніст і яго камуністычны ўрад прымусова навязваюць ім, малдаванам, чужую мову — рускую.

А ў нас што атрымоўваецца? У школах класы з беларускім навучаннем знікаюць. У вучылішчах, тэхнікумах, інстытутах, універсітэтах, акадэміях беларускае слова амаль не гучыць. Не дбаюць пра родную мову тых, хто ў адміністрацыі прэзідэнта, ва ўрадзе, парламенце. Дайшлі да таго, што самога Янку Купалу са спектаклем „Тутэйшыя” прагнілі са сцэны Нацыянальнага тэатра...

Цынічныя чыноўнікі кажуць: „Няхай кожны чалавек сам вызначаецца, на якой мове яму размаўляць, на якой мове навучаць сваіх дзяцей”. Якое нахабства! Тыя, хто пры ўладзе, вядуць мэтанакіраваную палітыку па знішчэнні беларускай мовы, усяго нацыянальнага, сілком навязваюць не толькі мову, але і культуру, звычкі суседніх дзяржав — і хочуць, каб простиля людзі ў гэтых умовах нечага дабіваліся? Нічым іншым, як злачынствамі перад націяй, гэта не назавеш.

Але я быў бы неаб'ектыўным, калі б усё зваліў толькі на тых высокіх чыноўнікаў, якія дзеля асабістых выгод ідуць на здраду народу. Скажыце, а дзе наша інтэлігенцыя? Дзе наш Саюз пісьменнікаў, другія творчыя суполкі? Нарэшце, дзе наша нацыянальна свядомая апазіцыя? Можна называць некалькі імёнаў, якія сапраўды б'юць у званы — Ніл Гілевіч, Васіль Быкаў, Сяргей Законнікаў, Генадзь Бураўкін, Рыгор Барадулін, Вольга Іпатава, Зянон Пазняк, Леанід Лыч, Еўфрасіння Андрэева... А чаму маўчаць сотні, тысячи іншых творцаў, палітыкаў, навукоўцаў, грамадскіх дзеячаў? Чаму маўчаць міністр адукцыі і міністр культуры, чаму маўчаць рэкторы ВНУ, дырэкторы школ і гімназій? Чаму не пайсці ў народ, не падняць людзей на абарону святога святых — роднай мовы, сваёй гісторыі, сваёй культуры?

Я не клічу на барыкады, але народ мае права на абарону свай годнасці, сваёй будучыні. Перастанем быць беларусамі — перастанем існаваць на гэтай зямлі. Яе зоймуць людзі з чужой мовай, з чужой культурай, з чужымі традыцыямі і звычкамі.

Вось на які раздум навяла мяне заметка пра падзеі ў Малдове.

Аnton KRYVEЦ, беларус
„Народная Воля”,
№ 41 ад 02.03.2002 г.

З беларускага друку

Пра тое ды сёе

Маскоўскае лобі

Ужо звыш трох год існуе Маскоўскі клуб беларусаў, арганізацыя, якая аб'ядноўвае сотні выхадцаў з Беларусі. Сярод іх ёсьць дзяржаваўнікі дзеячы, у тым ліку дэпутаты Дзяржайной думы, члены Савета Федэрэцыі, ёсьць працтаванікі творчай інтэлігенцыі, военачальнікі, бизнесьмены. У рабочых плацах на 2002 г. — стварэнне Клуба беларусаў Расіі і Клуба беларусаў свету. Плануецца таксама стварэнне рэдакцыйнай калегіі ўніверсітэцкіх дзеячынікаў даведніка „Хто ёсьць хто?”, правядзенне „Фестывалю фальклорных ансамблей і выкананіц”», якія існуюць у беларускіх дыяспарах свету.

Вялікае ўражанне робіць спіс сіброву Маскоўскага клуба, апублікаваны ў „Кантактах і дыялогах”.

Заработка плата

У мінулым годзе заработка плата жыхароў Беларусі павялічылася на 30,3 працэнта. У снежні сярэднямесячны заработка склаў 166,2 тысячи рублёў. Самыя ніzkія даходы ў калгасніку — 80 тысяч рублёў. Найвышэйшыя паказчыкі па зарплате ў Мінску, самыя ніzkія — у Гродзенскай вобласці.

Юбілей

На працягу 2002 года пройдуць у Беларусі мерапрыемствы, прысвечаныя 120-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы (7 ліпеня) і Якуба Коласа (3 лістапада). План прадугледжвае мноства разнастайных імпрэз, у прыватнасці, правядзенне міжнародных навукова-практычных канферэнций, конкурсай кампаўніяраў на лепшае вакальнае сачыненне па матывах твораў Янкі Купалы і Якуба Коласа, на лепшы твор літаратуры, прысвечаны юбілею паэтаў, выпуск паштовых

марак і канвертаў, юбілейных манет, значкоў, выданне зборнікаў твораў і г.д.

Пасол Ватыкана

Новы Апостальскі Нунцый у Беларусі архіепіскап Іван Юрковіч наведаў з азнаймленчым візітам Віцебскую рымска-каталіцкую дыяцэзію. Па словам епіскапа дыяцэзіі Уладыслава Бліна, пасол Ватыкана ў Палацкім касцёле правёў рабочую сустэречу са святыарамі і манаствамі. Віцебская дыяцэзія — самая маладая ў Беларусі. Існуе каля двух гадоў. Дзеянічэ 81 прыход. Епіскап станоўчча ацаніў вонкі супрацоўніцтва з мясцовымі ўладамі і асаўліва адзначыў „добрая адносіны з мясцовой праваслаўнай епархіяй”.

Талерантнасць

Талерантнасць беларусаў — не заўсёды падстава да гордасці, бо дазваляе іншаземцу лёгка адаптавацца ў беларускім асяроддзі, а пры зручнай магчымасці наўват асіміляваць саміх гасцінных гаспадароў — беларусаў. Згодна з вынікамі апытання, праведзенага Інстытутам сацыялогіі АН Беларусі ва ўсіх абласцях краіны, пэўная частка яе грамадзян (на жаль, не такая ўжо і маленькая) не ганаўща сваёй нацыянальнай прыналежнасцю.

„Дзіва-прыбор”

Невядомыя прадаўцы дзіва-прыбора, які „вылечвае” ўсе хваробы, правялі сеярно „прэзентатыўных” продажай на тэрыторыі Навагрудскага і Лідскага раёнаў. Тых, хто сумніваўся, запэўнівалі, што цуд тэхнікі мае унікальныя якасці — напрыклад, дапаможа старым вярнуць патэнцыю. „Набегі” махляроў на Гродзеншчыну аказаліся такім імклівымі, што затрымалі іх не ўдалося.

Вычытаў Рыгор Лясун

На вясковым сходзе

25 лютага г.г. у Кузаве праходзіў вясковы сход, у якім удзельнічалі войт гміны, участковы паліцэйскі і настаяцель мясцовага прыхода. Асноўнай тэмай было абмеркаванне выканання мінулагодняга бюджету і чатырохгадовай дзеянасці Рады гміны.

Сельскагаспадарчы падатак за мінулы год (ад індывідуальных гаспадараў) быў выкананы ў 95%. У Апацы, напрыклад, паказык склаў нават 121%, а ў Пагулянцы 107%. Найгорш справа маеца ў Зубачах (54%), у Янцэвічах — 70% і Вульцы-Тэрехоўскай — 76%. У гэтых вёсках найбольш апусцелых гаспадараў, а іх уладальнікі паўміралі. У гэты год гміна ўвайшла з настачай 44 823,80 зл.

Не лепш маеца справа з падаткам ад маёmacі. Задоўжанасць чыгуначных устаноў дасягае 145 704,16 зл. Калі яшчэ дадаць задоўжанасць кляшчэлеўскага ГСУ, дык атрымаецца 179 244,92 зл. За гэтыя грошы можна было б правесці многія інвестыцыі. Найбольшым даўжніком падатку з'яўляецца Прадпрыемства чыгуначнай маёmacі ў Беластоку, якое вінаватае гміне 93 177,39 зл. Гміны самаўрад не мае нікага ўплыву, каб сцягнучы даўгі.

Цяжкія ўмовы жыцця на вёсцы заставілі многіх выступаць з заявамі аб адтэрмінаванні падаткаў. Да ўсіх трывіцца трох прашэнняў гміна пастаўлілася станоўча. Паступіла 110 заяў ад земляробаў з просьбай аб пагашэнні падатку, з чаго Рада да 91 заявы пастаўлілася станоўча, а толькі восем прашэнняў было аформленых адмоўна. Найбольш прашэнняў (56) паступіла з Чаромхі-Станцыі, якія склалі суму 5 923,80 зл.

У мінаючай кадэнцыі мадэрнізаваліся дарогі і вулічнае асвятленне. Разбудавалася ачышчальня сіёкаў і дзяржаўная пажарніцкая каманда, мадэрнізаваўся будынак гміны і гімназіі, куплены прылады для пажарнікай

і камп'ютэр гміне. Праведзена тэлефанізацыю вёсак. Для прыкладу: калі чатыры гады таму ў гміне было 348 тэлефонаў, дык у канцы мінулага года іх лік дасягнуў 1 027 тэлефонаў. Грошы на ажыццяўленне задач гміны паступалі з субвенцыі і дзяржаўной датацыі, са сродкаў Павятовага староства ў Гайнаўцы, Народнага фонду аховы асяроддзя, з Кантракта для Белавежскай пушчы і са сродкаў сабранных Таварыствам развіцця інфраструктуры і аховы асяроддзя ў Чаромсе. Паколькі спынілася дзеянасць Таварыства (па прычыне злосных пасквіляў аднаго з жыхароў Чаромхі), паменшыліся і ўплывы ў гмінную касу. Зараз грамадскія дзеячы пасёлка намагаюцца прывесці ў дзеянасць даўнейшыя таварысты. Напэўна паўпльвае гэта карысна на развіццё інфраструктуры гміны.

У канцы свайго выступлення войт заклікаў прысутных, каб гэтыя прынялі актыўны ўдзел у набліжаючыхся выбарах. „Не заклікаю, каб на мяне галасавалі, — гаварыў Міхал Врублеўскі. — Да вас належыць ацэнка Рады, войта і дэпутатаў. Аднак ужо зараз варта задумашца на каго прагаласаваць”.

Участковы паліцэйскі гаварыў пра забеспячэнне маёmacі, аўтамабілю і звяртаў увагу на ўсялякіх махляроў, якіх усё больш швэндаеца па вёсках. „Найлепшим прыяцелем у ахове маёmacі, — гаварыў участковы, — можа быць сусед. Калі не стане нас у хаце, а прыкметіць „напрошанага” госця на нашым панадворку, дык павінен пачікавацца, хто ён такі, або паведаміць праста паліцыю”. Для гэтай справы кожнаму ўдзельніку схода ўручыў сваю візітную картачку і заклік Павятовай камендатуры паліцыі, як паступаць у выпадку непрадбачаных здарэнняў.

У канцы сходу абмяркоўваліся справы царквы і прыхода.

Уладзімір СІДАРУК

У курсах прымалі ўдзел гаспадары з Гайнаўскага павета.

Экалагічнае гаспадаранне

Сельскагаспадарчы дарадчы калектыв у Гайнаўцы з 21 па 23 лютага арганізаваў экалагічныя курсы гаспадарам Гайнаўскага павета, якія намерваюцца пераўтварыць канвенцыянальнае гаспадаранне ў экалагічнае.

У час першага спаткання з больш за 60 гаспадарамі спаткаўся доктар ветэрынары з Польскага таварыства экалагічнай сельскай гаспадаркі і Сельскагаспадарчай акадэміі ў Любліне Войцех Лапушанскі. Пазнаёміў ён прысутных з падставамі экалагічнай жывёлагадоўлі. Набліжыў ён сялянам змест пастановы, якая дакладна вызначае прынцыпы экалагічнага гаспадарання.

На другі дзень у Акруговым малочным караператыве ў Гайнаўцы гаспадары спаткаліся з Бэзатай Студзінскай з Польскага таварыства экалагічнай сельскай гаспадаркі, якая расказала пра экалагічнае раслінаводства, тлумачыла як захаваць высокія плёні на карыстаючыся мінеральнымі ўгнаеннямі і хімікатамі.

Каб вярнуць гаспадарам затраты звязаныя з пераўтварэннем канвенцыянальнага гаспадарання ў экалагічнае, якія з'яўляюцца вынікам паніжэння плёні

наў, з дзяржаўнага бюджету выплачваліся ў мінульым годзе ўспамогі. Асобы, якія сяялі экалагічнае зборжжа або садзілі бульбу, атрымлівалі па 450 злотых даплаты да гектара расліннай прадукцыі, а гаспадары, якія садзілі агародніну або вырошчвалі зёлкі, карысталіся даплатай па 600 злотых да гектара гэтай прадукцыі. Меншыя даплаты былі да сенажацей і лугоў — па 150 злотых. На гэты год не прынятыя яшчэ распаряджэнні ў справе даплат.

— Нідзе не сказана, што ва ўсіх гаспадарках будуть паніканы плёні пры экалагічным гаспадаранні. Стрымаць затраты можа паправа структуры пасеваў, — заяўў спецыяліст па справах раслінаводства ў Дарадчым сельскагаспадарчым калектыве ў Гайнаўцы Рышард Вось.

Рышард Вось, арганізатор экалагічных курсаў, пайфармаваў, што з ліку 62 курсантаў больш за 40 асоб уступна выявілі ахвоту пераўтварыць свае гаспадаркі з канвенцыянальных гаспадаранняў у экалагічныя.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Набліжаецца ўсеагульны перапіс

У недалёкай будучыні, ад 21 мая да 8 чэрвеня г.г. адбудзеца ў нашай дзяржаўве Нацыянальны ўсеагульны перапіс насельніцтва і кватэр ды Усеагульны сельскагаспадарчы перапіс. Гэтай падзеі на тэрыторыі Падляшскага ваяводства была прысвечана адмысловая прэс-канферэнцыя, якая адбылася 28 лютага ў Ваяводскай статыстычнай управе. Інфармацыю пра намечанае мера-прыемства прадставіла дырэктар ВСУ Галіна Лупінська.

У Падляшскім ваяводстве перапіс правядзе больш за сем тысяч перапісчыкаў, якія апытаюць больш за 1 220 тыс. асоб, наведваючыя калі 400 тыс. кватэр ды 170 тыс. сельскіх гаспадараў і палеткаў. Звернуцца яны з пытаннямі, змешчанымі ў перапісных бюлётэнях і сформуліраваных Сеймам Рэчы Паспалітай згодна патрэбам унутрыдзяржаўных ведамстваў і рэкамендацыямі міжнародных арганізацый (ААН, ААН п.с. харчавання і сельскай гаспадаркі — FAO і Еўрасаюза). У гэтым годзе ўсеагульны перапіс адбудуецца таксама ў Ірландыі, Расіі, Румыніі і Славеніі.

Апошні перапіс адбыўся ў 1988 годзе; з таго часу адбыліся ў краіне карэнныя

перамены, асабліва змянілася структура ўласнасці і працаўладкаванне. Атрыманыя ў выніку новага перапісу лікі будуть выкарыстаны для прагназіравання развіцця краіны на наступныя два дзесяцігоддзі.

Перапіс мае ахапіць м.інш.: сем'і, гаспадарчую дзеянасць насельніцтва, нацыянальнасць, крыніцы ўтрымання, юрыдычныя асновы закватараўвання, апісанне кватэры, паверхню і структуру зямельных угоддзяў, пагалоўе жывёлы. Упершыню адбудзеца спроба перапісу бяздомных і іншаземцаў; атрыманыя лікі дазволяць адміністрацыйным органам усведоміць аб'ём бесправцоў і бескватэрнасці.

Новай тэмай перапісу будзе нацыянальнасць і мова ў сям'і. Паколькі гэта справа можа выклікаць у нас розныя хваляванні, займуся ёю больш дзяллёва. Нацыянальнасць — паведамляе метадалагічна інструкцыя для перапісу — з'яўляецца індывідуальнай дэкларатывнай прыметай кожнага чалавека і выяўляе яго эмансіянальную, культурную або радаслоўную сувязь з акрэсленым народам або этнічнай групай. Асноўным кампанентам гэтай прыме-

ты з'яўляецца этнічная тоеснасць чалавека, ягонае індывідуальнае адчуванне іншасці і вартасці сваёй мовы, традыцій, абраду, рэлігіі і народжання. Можа называць толькі адну нацыянальнасць, нават тады, калі бацькі розных нацыянальнасцей. Нацыянальнасць не з'яўляецца вытворнай грамадзянства, значыць, у нашым выпадку наша польская грамадзянства не абазначае абавязкова польской нацыянальнасці. Пытанне пра мову не патрабуе ад нас ведання нашай мовы на найкім высокім узроўні; хопіць, што мы на ёй гаворым так, як умеем.

Пытанні пра працаўладкаванне будуть мець агульныя характеристики і на іх аснове немагчыма будзе высветліць звязанасць аптыванага з, напрыклад, ценнай эканомікай; дарэчы, не прадбачаеца, каб перапісныя інфармацыі трапілі, напрыклад, у падатковыя ўстановы.

Індывідуальны даныя будуть засакрэчаны і будуць ахоўвацца законам. Інфармацыя, атрыманыя ў выніку перапісу будуть выкарыстаны толькі для зводных апрацовак. Перапісныя бюлётэні будуць адсканаваны ў электронную форму, а пасля знішчаны. На электронных бюлётэнях не будзе ўжо прозвішчаў; на папяровых яны патрэбныя толькі дзеля арганізацыйнага парадку — каб перапісчык ведаў, ад каго ўзяў паказанні, каб не перапісваў тых самых асоб па некалькі разоў.

Перапісчыкі будуть адбирацца ў перапісных акургах — у гмінах. Яны пройдуть курсы, пасля праверку, а затым падпішуть дамову і атрымаюць ідэнтыфікатор. Без перапіснога ідэнтыфікатора перапісчык не мае права ўваходу ў кватэру! Спярша перапісчыкі наведаюць усе кватэры ў даперапісачны перыяд, ад 9 да 15 мая, каб паведаміць пра перапіс і дамовіцца на канкэрэтны тэрмін.

Калі хто не захоча адказаць на пытанні, перапісчык выкарыстае тады адміністрацыйныя інфармацыі, але толькі асноўныя. Перапісчыку нельга карыстацца чужымі весткамі, напрыклад, чуткамі, заслушанымі ў суседзяў. Толькі ў рамках сям'і дарослая асoba можа даць адказы ад імя яе малалетніх членоў. Калі хто схоча сам запісаць свой перапісачны бюлётэнь, перапісчык можа яго пакінуць, а праз дамоўлены час забраць. Папраўкі ў бюлётэнь можна заносіць толькі ў прысутнасці перапісчыка: калі ён закрые за сабой нашы дзвёры, закрыеца магчымасць зменіць паказанні.

Вынікі перапісу будуць публікавацца паслядоўна, першыя прадбачваюцца на зломе гэтага і наступнага гадоў. Апошнія вынікі, у tym ліку і пра нацыянальныя меншасці ў маштабе цэлай краіны, будуць абрацаваны ў 2004 годзе — перад уваходам Польшчы ў Еўрасаюз.

Аляксандар Вярбицкі

Беларуская кніга пад нямецкім контролем

Толькі што выйшла новая кніга* Юркі Туранка. У Мінску. Хаця Юрка Туранак наш, амаль што беластоцкі, шматгадовы дзеяч беларускі ў Варшаве і даследчык беларускай навейшай гісторыі Беларусі. Шкада, што выдавецкіх сяброў знайшоў ажно ў Мінску. Цешыць аднак, што ёсь людзі, якія цэнняць дакладнасць і карпатлівасць Ю. Туранка. Такой і аказалася новая кніга пра беларускія выданні падчас нямецкай акупациі. Кніга вартая ўвагі таму, што пералічвае 117 кніжных выданняў з іхнім апісаннем: аўтар, загаловак, месца і год выдання (нават і друкавання), колькасць старонак, фармат, цана, месца захавання і кропінца звесткі пра кнігу — гэта асабліва важнае, калі не ўдалося аўтару адшукаць месца захавання 18 кніжак, на якія ёсь доказы, што былі выдадзены.

У кнізе 5 раздзелаў: 1. Аўтары і выдаўцы, 2. Алфавітны каталог кніг і брашур, 3. Бібліографічнае харкторыстыка выданняў, 4. Кніга і палітыка, 5. Біяграмы ўдзельнікаў кнігадрукавання. У парадкаванні з папярэднія кнігай Ю. Туранка *Książka białoruska w II Rzeczypospolitej* (Warszawa 2000) гэтая намога багацейшая інфармацыйя пра складаныя ўмовы друку беларускай кнігі ў II сусветную вайну. Пры tym кніга ілюстраваная здымкамі вокладак кніг, што дазваляе ўявіць іх выгляд, асабліва тым, якія ніколі іх не бачылі, а магчымы і не ведалі пра такую з'яву.

І сусветная вайна пакутуе ў беларускай свядомасці асабліва. Хаця ад за-канчэння яе мінула амаль 60 гадоў, стэрэатыпы не толькі не разбіліся, а ёсё да-лей узмацняючы афіцыйнай пропагандай, якая беларускіх дзеячаў лічыць ка-лабарантамі, вінаватымі ў масавых эк-зекуцыях. Кніжка Ю. Туранка, так як і ранейшая *Białorus pod okupacją niemiecką* — доказ супраць выключна шкод-

най дзейнасці „калабарацыяністай”. Адкрываеш алфавітны каталог кніг (с. 70), які пачынаецца ад сценічнага гра-тэску Францішка Аляхновіча *Круці, ня круці — трэба памярці* і зборніка вер-шаў Наталлі Арсеневай *Сягоньня і ба-чыш у ім спісак школьніх падручнікаў і педагогічнай літаратуры* (31 тытул), музычнай і экспертуарнай літаратуры (21), мастацкай літаратуры (17), рэлігійнай літаратуры (9), навуковай і па-пулярнай-навуковай літаратуры (8), беларускай палітычнай публіцыстыкі (8), іншых выданняў (7 — напрыклад, I. Ер-мачэнкі *Пранцы (сыфіліс)*, Калынуша *Смалакурэнне ці Г. Лёе Нямецка-беларускі слоўнік*) і нямецкай пропагандысцкай літаратуры (16 — напрыклад, *Адольф Гітлер і дзеяці*) (с. 98). Калі нават прычапіцца, што ёсё ж такі былі брашуры пропагандысцкага тыпу, дык было іх няцэльных 13 працэнтаў ва ўсёй кніжнай беларускамоўнай прадукцыі. А апошняя ёсё ж такі былі выключна праявай беларускай культуры. Але ж ёсё роўна іх аўтары і выдаўцы аказаліся ва ўяўленні савецкіх улад „ворагамі народа”. За іхнія кнігі арыштавалі і высылалі ў лагеры. Таму і не павінна здзіўляць чытача тое, што цяжка сёння знайсці кнігі, якія былі выдадзены 100-тысячным тыражом, як Антона Лёсіка *Беларускі правапіс* (Менск 1943) ці Браніслава Тарашкевіча *Беларуская граматыка* (Менск 1943). Асабліва, калі ідзе пра першую — апрача 100-тысячнага кірылічнага тыражу, яшчэ 50 тысяч асобнікаў былі выдадзены лацінкай, а аўтару ўдалося знайсці раптам два асобнікі — у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі і ва ўласной калекцыі (I варыант) і адзін асобнік другога варыянта. Успомненая *Беларуская граматыка* Б. Тарашкевіча захоўваецца ў Беларускім дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва ў Мінску. А дзе апошня?

Праўда, Ю. Туранак, адназначна не сцвярджае, што гэта ёсё, што ўдалося захаваць з ваеннай выдавецкай спадчыны. Думаю, што адгукнуща і іншыя, якія маюць прынамсі некаторыя кнігі ў прыватных калекцыях. Аказваецца, што няўдалае спалучэнне кніг Язэпа Найдзюка і Івана Касяка пад адной вокладкай *Беларусь учора і сяняня* ў 1993 г. у Мінску (!) было зроблена на аснове асбоніка з прыватнага кнігазбору святой памяці Яўгена Куліка. А тая ж *Беларусь...* Я. Найдзюка выйшла ў I квартале 1944 г. тыражом 25 тысяч асобнікаў! Ведаю, што сам аўтар, пражываючы ва Інавроцлаве пасля II сусветнай вайны ўсюды шукаў сваёй кнігі. Удалося яму знайсці толькі частку — 64 старонкі.

Ю. Туранку ўдалося сабраць у сваёй калекцыі 20 тытулаў, большасць з якіх купіў пасля смерці варшаўскага кнігалаюба Пятра Ластаўкі (с. 8). Большая колькасць беларускіх выданняў перыяду вайны знаходзіцца толькі ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі (29 тытулаў) і ў Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь у Мінску (23 тытулы). *25-лецце Беларуское Гімназіі ў Вільні 1919-1944*, выдадзенае ў 1944 г. у Вільні (экземпляр Часлава Найдзюка з датай 7.08.1944 г.) бачыла я ў зборах адноўленага Віленскага беларускага музея (дзе ёсць і іншыя выданні, напрыклад, малітоўнік *Vucysia i malisia*, які музэю падарыла Соня Тулейка). *Vybranyja biełaruskija narodnyja kazki* мае ў сваёй калекцыі Вітаўт Стэповіч з Гданьска (кнігу прывёз ягоны бацька з Вільні ў 1945 г.). Дарэчы, на гэтым асбоніку пазначаны тыраж кнігі — 5 тысяч асобнікаў, што можа быць дапаўненнем да табліцы 1 (с. 45), дзе пры гэтай кнізе пры накладзе стаіць пытальнік.

Аднак гэта ёсё, што захавалася, і так вельмі мала ў парадкаванні з тым, што было выдадзена. Успамінаецца мне апавед старэйшай жанчыны з вуліцы Кіеўскай у Беластоку, якая расказала, што перад прыходам саветаў, перад будынкам Беларускага камітэта ў Беластоку яго дзеячы закопвалі скрыні з кнігамі. Цікава, што там закапалі?

Ю. Туранак харкторызуе беларускія выдавецкія ініцыятывы ў Генеральных акругах: Беларусь, Літва і Латвія, у Беластоцкай акрузе, Генерал-губернатарстве і ў Нямеччыне. Найбольш спрыяльныя ўмовы для выдавання былі вядомы ў Генеральнай акрузе Беларусь, таму нягледзячи на розныя перашкоды і інтрыгі найбольш — бо 50 тытулаў — беларускіх кніг было выдадзеных у Мінску (с. 104). Ю. Туранак падсумоўваючы кнігавыдавецкія намаганні беларускай інтэлігенцыі (каля 70 аўтараў, рэдактараў, графікаў і кампазітараў) паразаў з кнігадрукаваннем на латышскай мове за трэх гады нямецкай акупациі — „каля 1 500 кніг і музычных твораў агульным накладам 5 мільёнаў асобнікаў” (с. 111). 23 беларускія інтэлектуалы выехалі з адступаючымі нямецкімі войскамі. Яны „маглі аддаць свой талент і сілы беларускай культуры на Бацькаўшчыну, а не ля чужых берагоў” (с. 113). Тыя, што асталіся на Бацькаўшчыне, трапілі пад арышт і ссылку, некаторыя загінулі бясследна. За беларускую эліту не было каму заступіцца — савецкая палітыка накіравана была супраць беларускай нацыі. Таму вельмі добра, што ў кнізе знайшлося месца на біяграмы і здымкі ўдзельнікаў беларускага кнігадрукавання часоў вайны. Дапаўненнем кнігі ёсць таксама імянны паказальнік (с. 136-140).

Кніга Ю. Туранка выйшла друкам у бібліятэцы часопіса „Беларускі гісторычны агляд”, тыражом — як на іронію лёсу — толькі 300 асобнікаў. Лічачы, што 1 ліпеня 2001 г. у Беларусі было 9 972,9 тысяч жыхароў, не цяжка палічыць, што адна кніга Ю. Туранка выпадае на больш за 33 тысячи жыхароў Беларусі. Не кажу ўжо пра тых, хто зацікаўлены кнігай па-за межамі Беларусі. І так кніга Ю. Туранка адразу становіцца бібліографічным рарытэтам. Такая сітуацыя гаворыць пра многае ў адносінах да беларускай кнігі ў Рэспубліцы Беларусь і ў наш час.

Лена ГЛАГОУСКАЯ

* Юры Туранак, *Беларуская кніга пад нямецкім контролем (1939-1944)*, Мінск 2002, с. 140.

Нацмены зноў на хвалі

Тэрмін з савецкага слэнгу — нацмены — вельмі трапна адлюстроўваў адносіны бальшавікоў да нацыянальных меншасцей у расійскай камуністычнай імперыі. Праўда, лёс „нацменаў” быў трохі лепшы за нацдэмамаў, але заўсёды быў яны аб'ектам маніпуляцыі. У Польшчы прыдумалі іншы варыяント палітыкі — улады прыкідваліся, што такіх увогуле няма ў краіне нават тады, калі чыноўнікі ў тайных справаў пісалі пра мільёны такіх грамадзян.

Зараз пасля вайны ў межах Польшчы пражывала пад чатыры мільёны людзей няпольскай нацыянальнасці, што складала 14 працэнтаў насельніцтва краіны. Дзяржаўныя улады вырашылі тады, што Польшча мае стаць адзінаэтнічнай краінай і так паспяхова праводзілі сваю палітыку, што ў сёмідзесятых гадоў супрацоўнікі Міністэрства ўнутраных спраў маглі дала-жыць партыйнаму кіраўніцтву, што ўсе меншасці складалі толькі паўмільённую групу грамадзян. Праўдападобна гэтая ацэнка была вельмі блізкая да реальнага стану.

Пры канцы восьмідзесятых гадоў у выніку палітычнай кан'юнктуры з'яўлялася парусоттысячная нямецкая на-

цыянальная меншасць. Сілезцам, мазурамі ці кашубамі нямецкасць адкрывала перспектывы эміграцыі на Захад, легальныя працы там і шмат іншых прывілеяў. Рост гэтай нацыянальнасці вельмі хутка быў спынены ў выніку істэрнай антынямецкай пропаганды шматлікіх патрыятычных груповак, а ў палове дзесяністых гадоў наступіла поўная маргіналізацыя палітычнага значэння гэтай проблемы. Польскія немцы, якія мелі так фінансавую, як і палітычную падтрымку з боку наймагутнейшай дзяржавы ў Еўропе, раптам патрацілі ўсе магчымасці ўнутранага развіцця. Раней яны ганарыліся восьмю парламентарыямі, на двух апошніх выбарах здолелі выбраць толькі двух паслоў.

Праблема нацменаў у Польшчы зноў выплыла на старонкі агульнадзяржаўных газет і часопісаў з-за праекта „Закон аб нацыянальных меншасцях”, які пару тыдняў таму трапіў у спісак сеймавых нарадаў. Праект на самым пачатку выклікаў эмасціўныя выказванні паслоў нацыяналістичнай арыентацыі. Вядомы з ранейшых нацыяналістичных выказванняў беластоцкі пасол ад Лігі польскіх сем'яў Анджэй Фэдэрович, выступаючы ў Сейме карыстаў-

ся тэрмінам „tak zwane mniejszości”, „tak zwani Białościni”. Быццам нічога новага, але пасля дзесяцігадовай балбатні пра тое, што „zawsze byliśmy i jesteśmy w Europie”, хацелася б пабачыць прынамсі цену тае єўрапейскасці.

Сам „Закон аб нацыянальных меншасцях”, нават калі б быў адобранны парламентам, нічога не памяняе ў нашай сітуацыі. Не будзе двухмоўных надпісаў ні ў Беластоку, ні Бельску-Падляшкім. Ніхто таксама не стане мянуть імёны, ні прозвішчы, таму што дзесяткаў гадоў трэба было б, каб упарадковаць усе дакументы, якія цягнуцца за чалавекам. Закон не памяняе адносін польскага грамадства да грамадзян няпольскай нацыянальнасці. Рэакцыя палітычных элітаў на праект паказваюць аднак, якія эмоцыі выклікала спроба запісу гарантый роўных правоў для нацыянальных меншасцей. Варта ўсвядоміць, што гаворка ідзе пра менш чым адзін працэнт насельніцтва Польшчы і што ніводная нацыянальная меншасць не дамагаецца нікакай аўтаноміяй, пагражаючай інтэгральнасці краіны. Закон гэтых, дарэчы, вымушаны працэсам інтэграцыі з Еўрасаюзам.

Вясной гэтага года плануецца правесці перапіс насельніцтва краіны, а адным з пытанняў, якое плануецца паставіць грамадзянам Польшчы, будзе іх нацыянальнасць. Перапіс адкажа коль-

кі жыхароў краіны захоча называць сваю нацыянальнасць беларускай, нямецкай, яўрэйскай, украінскай, літоўскай. Трэба спадзявацца, што згіне міф пра чатырохсоттысячную беларускую ці таксама вялікую ўкраінскую меншасць. Перапіс выразна пакажа вынік шматгадовай нацыянальнай палітыкі дзяржавы, а таксама рэальны стан свядомасці грамадства. Калі высьветліцца, што ў Беластоку толькі 2-3 тысячи гараджан адчуваюць сябе беларусамі, тады праўдападобна так справа будзе выглядаць і ў сапраўднасці. Ходзячы кожны дзень па горадзе, не адчуваеца, каб было інакш.

Уладам краіны перапіс дасць аргумент у размовах з еўрасаюзнымі партнёрамі, што ў Польшчы нацыянальная меншасці гэта зусім маргінальная праблема. У наступных гадах можна, напрыклад, запланаваць ашчаднасці ў бюджет, не ўлічваючы зусім фактара існавання беларусаў ці ўспрымаць іх на ўзору татараў. Пратэсты дзеячаў, за якімі не стаяла ніколі грамадская падтрымка, дзяржава можа спакойна праігнараваць. Распараджаецца яна адпаведным патэнцыялам, каб пагасіць праявы незадаволенасці ці даказаць беспадстайнасць пратэсту. З Еўропы мы ўжо даўно вярнуліся ў свае хаты, толькі не ўсе яшчэ пра гэта ведаюць.

Яўген МІРАНОВІЧ

Беларуская моўная алімпіяда

У цэнтральных элімінацыях VIII выпуслу Алімпіяды беларускай мовы, якія 1 сакавіка 2002 года праішлі ў Агульнаадукацыйным ліцэі з беларускай мовай навучання ў Бельску-Падляскім, прынялі ўдзел 20 вучняў. Спачатку ліцэісты пісалі творчыя працы, маючи да выбару трох тэм, а пасля выконвалі практыкаванні па граматыцы.

Дзве тэмы тычыліся творчасці Максіма Танка, а трэцяя — школы ліцэістаў. Вусныя пытанні датычылі беларускай літаратуры ад часоў Кіеўскай Русі да перыяду беларускага літаратурнага руху ў Польшчы. Закраналася таксама эміграцыйная літаратура. Вучні расказвалі пра Белавежскую пушчу, Усходнюю Беласточчыну і адказвалі на вольныя пытанні звязаныя з жыццём сям'і і мясцовымі традыцыямі. Вусныя адказы ацэньвалі дзве камісіі, у якіх працавалі Аляксандар Баршчэўскі, Надзея Панасюк, Валянціна Бабулеўчі і Васіль Сакоўскі.

— Узровень вусных адказаў быў лепшы чым у мінулым годзе. Вучні даволі свабодна выказвалі на беларускай мове свае меркаванні і думкі, — заяўві прафесар Аляксандар Баршчэўскі. — У наступным годзе алімпіяды будзе арыентавана на літабяднанне „Белавежа”, а праз два гады — на Наталлю Арсеніеву.

Ліцэісты, якія пасля вусных адказаў выходзілі са школьніх кабінетаў, дзяліліся уражаннямі.

— У час алімпіяды я моцна хвалявалася, бо вучуся толькі ў трэцім класе і неабходна было многа давучыцца да алімпіяды. Вуснае пытанне было простым, пра рэлігійную абраднасць, — заяўвіла Анна Кудэрская.

— Адказвала я на пытанне пра розніцы ў жыцці дзядуляў, бацькоў і сёnnяш-

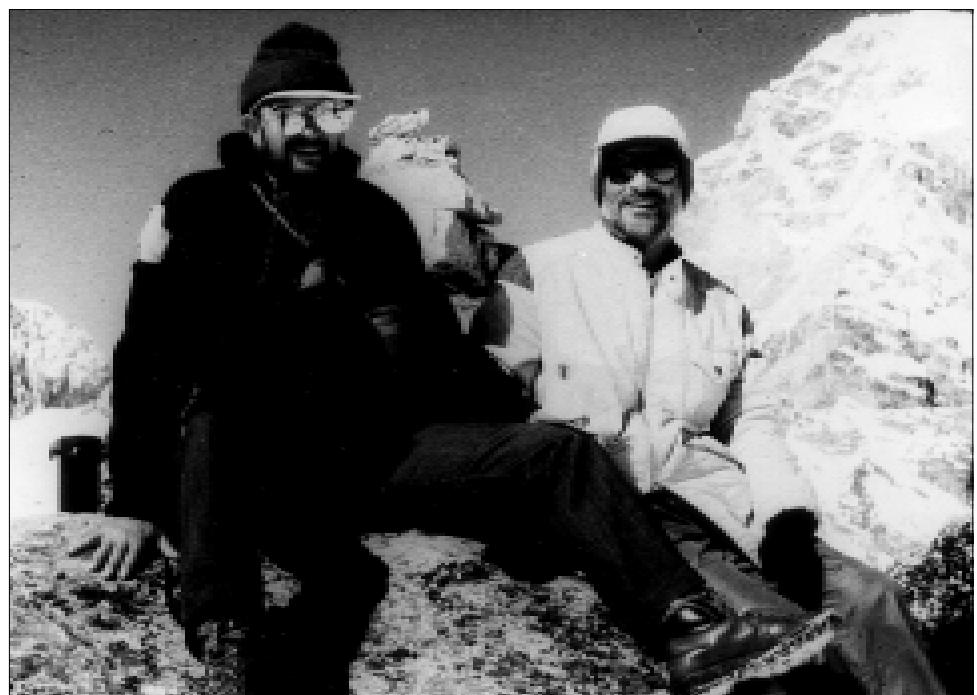
няга пакалення. Пісьмовую працу пісала я на вольную тэму, бо не люблю творчасці і поглядаў Максіма Танка. Працу падзяліла я на дзве часткі. У першай прадставіла дзённік, а ў другой — больш лірычна апісала школу, сяброў і настайдынкаў, — сказала Юліта Валкавыцкая.

— У мене вусны адказ атрымалі лепши за пісьмовую працу. Гаварыў я аб „Песні пра зубра” і цешыўся, што не трапілася мне творчасць Янкі Купалы, бо сваім словамі цяжка было б нешта новае сказаць. Пісьмова рашыўся я пісаць на вольную тэму, бо лепши пісаць тое, пра што думаю, чым аб сухіх ведах. Пісаў пра ліцэй і ліцэістаў. Хаця ўжо ў тэмі ёсць нейкое накіраванне на адказ, бо ліцэй называецца другім домам, то я апісаў школу ўсе-бакова. Крыху паходзіў, крыху ганіў, — сказаў Міхась Сцяпанюк. — Шкада, толькі, што ў час алімпіяды адбываецца спаборніцтва паміж ліцэямі. Яны і мы! Думаю, што ў іншых алімпіядах, дзе прымаюць удзел вучні з большай колькасцю школ такога спаборніцтва няма.

Я расказала пра пазэю Янкі Купалы і здзівілася, што камісія патрабуе ведання дат выхаду зборнікаў. Хаця рыхтавалася я да больш філософской тэмы звязанай з творчасцю Максіма Танка, то праца пра традыцыі і наватарства ў пазэї Максіма Танка атрымалася добрай, — заяўвіла Мажэна Жменька. — Вельмі доўга трэба будзе чакаць вынікаў алімпіяды. Добра было б, каб у будучыні вынікі, як бывала раней, вядомыя былі ў дзень правядзення цэнтральных элімінацый алімпіяды.

Вынікі вядомыя будуть праз два тыдні пасля заканчэння апошніх элімінацый. Будуть яны змешчаны ў нашым тыднёвіку.

Аляксей МАРОЗ

У Вялікіх Гімалаях з Чэславам Кучынскім (доктар Ежы Самусік — справа),

У пошуках нязведанага

„Да вечара я — лекар, а ноч — мая...” (3)

Непал так „залез мне за скуру”, што праз трох гады, у 1986 годзе, мы з Чэславам Кучынскім зноў выбраліся туды, на гэты раз ва ўсходні Непал. Ізноў мы праішлі каля 1000 кілометраў, сцвярджвае доктар Ежы Самусік, ардынатар аддзялення рэабілітациі Ваяводскага шпіталя імя Я. Снядэцкага.

Мы паляцелі спачатку самалётам у Москву, а пасля — у Дэлі. Адтуль цягніком, рыштай, лодкай альбо пешатай ішлі мы ў Катманду, сталіцу Непала.

На тэму другога падарожжа ў Непал выйшлі з друку ізноў дзве кніжкі:

1), „W cieniu Czomolungmy” — у 1993 годзе ў Кракаве і

2), „Scieżkami szerpów” — у 1995 годзе ў Беластоку.

Хто не ведае, папярэджвае доктар Е. Самусік, дык Чамалунгма — гэта па-тыбецку абазначае Монт-Эверест, а шэрпы — гэта такое племя.

Слухаю доктара і так сабе думаю, што звычайному чалавеку цяжка сабе ўяўіць такое падарожжа. А можа той-сёй нават не паверыць у споведзь доктара, настолькі фантастычна ўсё гэта выглядае.

Спалі мы ў палатцы, гаворыць доктар. Елі што было. На трох месяцах з сабой не набярэш у рэчмяшок. Аднойчы за цэлы дзень мы з'елі толькі адну зялённую мандарынку, другі раз — качан кукурузы. Паблізу не было тады ніякіх вёсак, а дзе ж мы маглі знойдзіць нейкую страву...

У вёсках мы спалі на гарышчы на нейкіх лісцях або нават на стале, у каменным шалашы — высока ў Гімалаях.

Уесь час ідзеш уверх. Не заўсёды вядома было, куды ісці — налева ці направа. Глядзім на карту, а з яе нічога канкрэтнага не вынікае. Ідзем направа — аказваецца, што трэба было ісці налева. Злосныя, вяртаемся на ранейшае месца.

Няма ў каго запытацца пра дарогу. З дзецымі лігчай было дагаварыцца па-англійску, бо яны вывучаюць гэту мову. Там жа ўсёды сцежкі, без ніякіх знакаў. Дарог у нашым разуменні там няма (маю на ўвазе ваколіцы Гімалаіў, бо, вядома, у Катманду дарогі ёсць).

Ці было страшна? — Стомленасць забівае страх. Мучыліся ногі, а трэ-

ба ж было яшчэ цягнучь рэчмяшок вагою ў трыццаць кілаграмаў. Каб не класці ў яго лішніе, стараліся падсілівацца ў нейкай напатканай вёсцы. Але што там можна было паесці?! Найчасцей „цампу” — непытляваную муку, залітую халоднай вадой, размешаную з крышынай прыпраў. Як жа яе возьмеш у рэчмяшок?! Ка-жу вам, гліна, якую, калі праглынеш, дык так адчуваеш сябе, быццам бы ў страйніку быў цэлы дзень камень. Я там паходзіў у часе другога падарожжа на 13 кілаграмаў.

На граніцы Непала з Тыбетам (памойму, гэта не Кітай, але ніхто не хоча задзірацца з кітайцамі) бачым, кажа доктар, абрэзок: еўрапейская пара наняла чатырох шэрпаў — двое нясуць жанчыну, а двое неслі іх рэчмяшки. Мужчына ішоў сам. Вось дык альпіністы!

Мы пераначавалі ў нейкай вёсцы на граніцы. Запыталіся, як трапіць у Тыбет. Нам парылі, што ў канцы вёскі можна часам знайсці нейкі транспарт: джып з войскам, таможнікаў, пагранічнікаў. Бачу, стаіць там нейкі белы, еўрапеец. Я падыходжу да яго і па-англійску пытаю, што ён тут робіць. Пытаю пра яго падарожжа, пра дарогі, пра тое, як даехаць ў Тыбет. Мінула паўгадзіны — і высыплюлася, што гэта быў паляк з Варшавы. Ён быў з жонкай ці нарачонай і таксама шукаў транспарту.

Дарог, кажу, такіх як у нас, там няма. Ёсць грунтавыя дарогі, па якіх можна ехаць толькі усюдыходам. Паявіўся джып з кітайцамі. На жаль, размаўляў ён толькі па-кітайску, але не-як мы дагаварыліся наконт цэнты і пахалі ў сталіцу Тыбета — Лхасу.

А аднойчы ў Непале, калі мы былі на вышыні 4 000 метраў, мы ўбачылі, што па сцежцы, вытаптанай горцамі ў снезе, ідуць у наш бок двое людзей. Шэрпы, падумаў я. Аднак калі яны падышлі бліжэй, я ўбачыў у іх сінія рэчмяшки на алюміневых стэлажах. Нашы! — усклікнуў я. Толькі ў нас тады прадаваліся такія рэчмяшки. Людзі падышлі бліжэй: беластачане! Мы кінуліся ў абдымкі. Падумаць толькі! Сустрэліся на горнай сцежцы ў Гімалаях. Дзе ўсё ж нашы не бывала...

(працяг будзе)

Ада Чачуга

Вачыма паляка

Журналісцкая пільнасць

Тое, што ў „Ніве” хтосьці пабіў шыбы, знайшло сваё пачэснае месца ў лакальнym друкu. Тры польскамоўныя газеты, якія выходзяць у Беластоку, прыгадалі на заўтра пра падзею. „Współczesna” была найболіш стрыманая. Аўтар нататкі абмежаваўся да сухое інфармацыі на канцы кримінальна-паліцыйнай рубрыкі. Далей падаліся журналісты газеты „Kryter Roranny” і лакальнага дадатку да „Gazety Wyborczej”. І вось чытач кур’ера мог даведацца, што, здаецца, несумненна гэта была хуліганская выхадка, прынамсі так сцвердзіла крыніца „Параннага”, значыць, ніўскі шэф Віталь Луба. Ужо без паказвання на канкрэтную крыніцу, а на таямнічых „прадстаўнікоў „Ніве””, „Wyborcza” трывожна падазравае, што гэта мог быць акт помсты за дзеянасць, якою займаецца беларускі тыднёвік.

Разумею клопат калег журнالістай і хвала ім за туго пільнасць. То ж у гісторыі „Ніве” трапляліся антыбеларускія акты. І сустрэліся яны з салідарным асуджэннем усіго беластоцкага журнالісткага асяроддзя. Аднак, здаецца, у гэтым выпадку была гэта своеасабліва асэнсаваная „забава”. Найболіш праўдападобна, што хуліган (хуліганы) білі ўсялякую, ну, магла іх таксама раздражніць незразумелая шыльда. Я сам у дзяцінстве, праходзячы вуліцай Сураскай (тады Весялоўскага) калі рэдакцыі „Ніве” чытаў: „Гіба”. Такі ўжо лёс устаноў, якія маюць сядзібы ў бакавых вулічках, слаба асветленых і зредку патруліраваных паліцый, што хтосьці час ад часу праедзецца па іхных шыбах.

Аўтараў зацемак у „Паранным” і „Выбарчай” спалучае прафесіяналізм. Пакла-паціліся паставіць пытанне і папра-

ваць, каб разведаць, ці гэта не правакацыя, бо калі б так, дык гэта быў бы ньюс на першую калонку. Но атака на беларусаў, на слабейшых, — вось дык гэта вестка! Так папраўдзе, дык файна было б, калі б антыбеларускія акты трапляліся часцей, было б што апісваць і каменціраваць, вядома, у асуджальным тоне. Я, аднак, прыхільнік таго, каб беларусаў пакінуць у спакоі, каб маглі жыць у Польшчы, працаўваць, засноўваць сем'і, развіваць сваю культуру, мову і традыцыю. Як аказваецца, каб так магло быць, патрэбны час ад часу шок, узрушэнне, удар. Ды чаму ж адразу маюць сыпачца шыбы? Нашто на новыя шыбы і шкляра выдаваць гроши, якіх „Ніве” і беларускім арганізацыям у Польшчы не хапае.

Дарэчы кажучы. Калі я пісаў у адну з найболіш папулярных агульнопольскіх газет, выдаваную ў Варшаве, ускіпела спрэчка паміж жыхарамі Пуньска і Гранічнай стражай у справе лакалізацыі ў тым мястечку заставы. Усю справу я апісаў. Адна вельмі амбітная рэдактарка, адказная ў той дзень за нумар газеты, запыталася:

— Ага, гэта цікава. Ды адкуль у Пуньску літоўцы? Што яны там робяць?

Я апусціў руку. Змог толькі выціснуць: — Жывуць. Ад вякоў жывуць.

Для яе польскія літоўцы ці беларусы асасціваліся толькі з эмігрантамі, якія яшчэ не паспелі распакаваць сваіх чамаданаў. Рэжце мяне, але калі б яна паявілася перад рэдакцыяй газеты, у якую маю гонар пісаць, на шыльдзе расшыфравала б: *Giba*. Але ж прынамсі засталіся б шыбы, бо ж гэта рэдактарка — культурная кабета.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Зорка

старонка для дзяцей

Роднае слова

У апошні дзень лютага ў Гмінным асяродку культуры ў Дубічах-Царкоўных адбыліся школьныя элімінацыі конкурсу „Роднае слова”. Прынялі ў ім удзел 43 вучні пачатковай школы і 6 гімназістаў. Вучня да конкурсу падрыхтоўвалі настайніцы беларускай мовы Марыя Казімірук і Галіна Трашчотка. У катэгорыі вучняў 0-III класаў перамаглі Барбара Чмель і Эдыта Наўроцкая. У катэгорыі IV-VI класаў першае месца заняла Барбара Шыманюк. Сярод гімназістаў найлепшай аказалася Барбара Трафімюк. Камісія (Уладзімір Антасюк, Галіна Трашчотка і Іаанна Гаўрылюк) узнагародзіла 17 удзельнікаў конкурсу. Узнагароды прыдбала Гмінная бібліятэка ў Дубічах-Царкоўных. Адзінаццаць найлепшых дэкламатаў прыме ўдзел у раённых элімінацыях конкурсу. Асаблівую падзяку ўдзельнікам і настайніцам беларускай мовы за прадаўжэнне традыцыі выказаў сакратар гміны Мікола Лайкоўчук.

Славамір Кулік

* * *

Сонейка грэе,
Зямля спявае,
Вясёлая птушка
Усё лятае
і лятае...
Вясна прыйшла.
Свайм дыханнем
Прабудзіла
Свет прыроды,
коjsнае існаванне...

* * *

Дзіўныя мары
Заглядаюць да мяне
Кажуць думаць пра гульні
пра канікулы
пра вёску бабулі...
Цікава?!

Оля Сцяпанюк з ПШ № 4 у Беластоку, лаўрэатка III месца раённых элімінаций конкурсу „Роднае слова”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

* * *

Люблю
Бегаць па лузе
Весела смяяцца
Ездіць на веласіпедзе
Прыродай захапляцца...
Люблю жыццё і ўсё!

Лукаш РАМАНЮК
(Нарве)

Польска-беларуская крыжаванка № 11

Запойніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 7: Бор, этруск, абоз, вакзал, пераклад, дактыль, матор, знак. Эра, удар, Об, кадр, казка, балкон, волат, дыск, пальма.

X	Okazja	Niebo	Nomad		Spektakl		Fan
Parasol		Róza				X	
							Gama
Humor							Mała burta
Loża							
Dadaizm							

Узнагароды, аўтаручкі, выйграві: Юстына Федарук, Анна Хількевіч, Івона Маркевіч, Каміля Федарук, Анна Бурак і Аня Нікалаюк з Бельскага Падляшскага, Наталля Такаюк з Орлі. Віншуем!

Вершины Віктара Шведа

У школе было на пяцёрку

Пытае сыночка матка:
— Як сёння было на занятках?
Адказвае маці Рыгорка:
— Было акуратна на пяцёрку.

Мне матэматык даў двойку,
Другую географ Лойка,
А фізік мне безулынку
Стаўляе толькі адзінкі.

Трэба было раней спытаца

Алесь пытаецца Марціна:
— Каторая цяпер гадзіна?
Марцін адказвае Алесю:
— Ужо вчэрніх гадзін дзесяць.

Алесь стаў раптам нервавацца:
— Не спадзяваўся, што так позна.
— Трэба было раней спытаца,—
Марцін адказвае сур'ёзна.

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Як Кароль Хадкевіч (1560-1621)

Беларускія гусары

Улюбёным войскам Яна Каралія Хадкевіча былі гусары. Напачатку так называлі лёгкую кавалерью. Але пазней зброя і рыштунак гусараў зрабіліся больш цяжкімі і надзейнымі. Цела і галаву гусараў прыкрывалі панцыры і шаломы-шышакі. З ворагам яны біліся доўгімі дзідамі і шаблямі, а на адлегласці трапна паражалі праціўніка з лукаў і пісталетаў.

На дзідах у беларускіх гусараў трапяталіся бел-чырвона-белыя сцяжкі. Да гусарскіх панцыраў мацаваліся вялікія крылы з пер'ем, якія наводзілі на ворага жах. Таму гэтая воіны мелі яшчэ адну назуву — крылатыя вершнікі. У тыя часы якраз крылатыя вершнікі прыносілі нашаму войску найбольшую славу.

(працяг будзе)

Сойка і сарока

(латышская казка)

Паляцела аднойчы сойка ў Нямеччину. Сустрэлася яна там з сарокай. Сойка — птушачка шэрэньякай, ціхая, ці шмат ёй трэба! Лятае, дзяубе, што давядзенца, абы з голаду не памерці. А сарока — важная пані! — стракоча, не змаўкаючы, хвастом круціць, на месцы не пасядзіць — туды, сюды; туды, сюды! У сойкі галаўва закруцілася, калі сарока перад ёй пачала скакаць. Паказвае сарока сойцы — вось горад, вось памесце, вось замак, вось сядзіба, вось крэпасць, вось тое, вось сёе, як быццам усё гэта ёй належыць. Ахае сойка — ах, прыгожа, ах, добра! Толькі што

корму малавата ў важнай пані — няма чаго і дзеўбануць!

Відаць, важным паням многа есці не трэба.

Пагасціла-пагасціла сойка, пад вясну пачала дадому збірацца. Запрашае важную паню-сароку з ёй у Відзeme ляцець.

Сарока закруціла хвастом:
— Аж, я, — кажа, — люблю падарожніцаць.
Паляцелі.
А Відзeme вы самі ведаеце — лясы, лугі, палі! Разбегліся ў сарокі вочы — вось дзе прастор! Накінулася сарока на жыта, не гэтулькі есць, колькі на зямлю асыпае.

Патрыція Кос (справа, галоўны рэдактар „Моцы Нарвы”) і Аня Дудзіч.
Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Дружная группа

Па-мойму наша рэдакцыя з'яўляецца вельмі дружнай групай. На спатканнях, якія адбываюцца не-калькі разоў у дзень, размаўляем аб справах рэдакцыі і часта жартуем. Такая цёплая і прыязная атмасфера спрыяе працы. Наш рэдактар — Патрыція Кос — мно-га часу прысвячае звязаным з га-

зетай справам. Думаю, што такі вельмі сумленны рэдактар добра ўплывае на нашу групу — на якасць і ахвоту да працы.

На Сустрэчах „Зоркі” я першы раз і думаю, што яшчэ сюды прыеду. Цешуся, што я тут.

Іаанна ДУНАЙ, II „б” клас Гімназіі ў Гайнайцы („Моц Нарвы”)

Як палюбіць павукоў?

У гасцініцы я першы раз. Здзівіў мяне тут вялікі парадак. Усюды чыста! Хацела я, каб тут былі радыё і тэлевізор. І споўнілася тое — радыё было ў пакой, а тэлевізор на калідоры. Пакоі цудоўныя — новыя паліцы, падлога, люстра. Кухня — у майм улюблённым сінім колеры. Туалеты новыя, прыгожы і ўтриманы ў чысціні. На столі няма грыбіцы, а на душы — іржы. Амаль усюды прыгожыя кветкі. У іншых гасцініцах гэта рэдаксць. Ах, павукі! Якая я задаволена,

што іх тут няма! У іншых курортах сяброўкі забівалі павукоў. Я іх страшэнна баюся! Мышэй таксама! У час адной экскурсіі я хадзіла нават да іншых спаць, баялася, уцякала ад іх. Аднойчы ноччу мышка была ў майм ложку і пакусала мяне. А тут — ніводнай павуцінкі, няма нават пылу, які шкодзіць майму здароўю. Усё змянілася на лепшае дзякуючы Сустрэчам „Зоркі”.

Анна МАНЦЮК, II клас Гімназіі („Нарвавік”)

Гумарка закаханых

(верш напісаны з нагоды Валянцінак)

Там за лесам,
Там за борам,
За души азёрам
Дзе сонейка іграла
Сэрца запытала?

— А, я, — кажа, — люблю толькі адборнае зерне!

Сумелася сойка, не ведае, як важнай госці дагадзіць.

Вось пачалі на палях жыта жаць. Сарока-пані перапалохалася, крычыць:

— Сойка! Сойка! Хіба ты не бачыш, што жыта ўбіраюць?

Сойка адказала:

— Нічога! Паставяць у бабкі — нам лягчэй будзе.

Час мінуў — павезлі збажыну маляціць.

Сарока зноў крычыць:

— Сойка, сойка! Хіба ты не бачыш, што бабкі звояць?

Адказвае ёй сойка:

— Гэта нічога! Застануцца зярніткі ў іржышчы.

Выпусцілі тут сяляне свіней на па-

лі. Пачалі свінні ў іржышчы корпацца, рыюць, чаўкаюць, каласкі падбіраюць. Сарока зноў крычыць:

— Сойка, сойка! Хіба ты не бачыш, свінні рэштку зерня падбіраюць?

Адказвае сойка:

— Што зробіш! Нам усё ж гной застанеца!

Раскрычалася тут сарока, што сойка яе ашукала, што ёй, важнай пані, давядзеца ў гнаі корпацца, — а пра тое маўчыць, што ў Нямеччыне гноем не грэбавала. Пайшла сарока на сойку скардзіцца.

Наладзілі птушкі суд. Дразда выбрали старшынёй, гругана ды варону — засядцаелямі, а цецерука — пісарам.

А груган толькі адно слова палытышску і ведае: „Каарт! Каарт!”

Вітай, „Зорка”!

Сардэчна цябе паздравляюць вучні трэціх класаў Пачатковай школы № 2 у Гайнайцы. У гэтым годзе на новагодній ёлцы мы пабывалі ў Беларускім музеі. Гулялі здорава! Падарункі ў большасці спансараўала фірма „Стэп-Мар” з Гайнайкі. Пры-

вітанні шлюць: Гося, Юстына, Дар'я, Кася, Іаланта, Паўліна, Іна, Лукаш, Войтэк, Анна і Оля.

Ад рэдакцыі: Прыемна вас бачыць шчаслівымі. Пішыце ў „Зорку”. Ваши падарункі і радасць нас цешаць.

Аня ІВАНЮК — вучаніца першага класа гімназіі. Жыве і вучыцца ў Нарве. Яна ўжо другі раз на Сустрэчах „Зоркі”. Цікавіца музыкай. Любіць звяроў. Піша вершы і апавяданні на беларускай мове, чытае газеты, любіць танцуваць. Аня добрая сяброўка — адважная, вясёлая, гаваркяя.

Юстына ПАТЭЮК

Вясёлы куточак

Бабулька гаворыць дванаццацігадовому ўнучку:

— Калі будзеш паслухмяны, тады пойдзеш у неба, а калі не, дык у пекла.

— Бабулька, — пытае ўнучак, — а што трэба зрабіць, каб пайсці ў кіно?

* * *

— Ці ведаеш, — пытае бацька сынка, — за што дастаў лупцоўку?

— Не.

— Таму, што ўдарыў меншага ад сябе.

— А я думаў, — адказвае сынок, — што таму, што ты дужэйшы ад мяне.

* * *

— Дзедку, маеш зубы? — пытаеца ўнучак.

— Не.

— Даў патрымай мне сухарыкі.

* * *

— Настаўнік пытае вучня:

— Які гэта час: я купаюся, ты купаешся, ён купаецца?

— Суботні вечар!

Андрэй ГАЎРЫЛЮК

Фестываль удастоеі беларускія дыпламаты. Злева: генконсул РБ у Беластоку Леанід Каравайка, консулы Ігар Сякрута і Аляксандар Каракун.

Хор „Крыніца” з Беластока.

Песня — гэта найпрыгажэйшае, найбольш жывое

[1 ♂ працяг]

Вакальнія калектывы:
І месца — „Каліна” з Дашоў,
ІІ — „Арэшкі” з Арэшкава, калектыв
з Малінінікаў,
ІІІ — „Красуні” з Краснага Сяла, „Ро-
дына” з Дубяжына.

Вылучэнне — „Журавінкі” з Агарод-
нічкаў.

Апрацаваны фальклор

Салісты:
І месца — Марыя Врублеўская з Га-
радка,
ІІ месца журы не прызнала,

ІІІ — Марыя Хіліманюк з Тыневічаў-
Вялікіх, Уладзімір Іванюк з Беластока.
Вылучэнне — Анна Карэцка з Нараўкі.

Дуэты, трыво, квартэты:

І месца — дуэт: Люба Гаўрылюк
і Уладзімір Іванюк з Беластока,

ІІ — дуэт: Вера Осяк і Вера Сват са
Старога Ляўкова, квартэт з Орлі,

ІІІ — трыво з Тыневічаў-Вялікіх, кварт-
эт з хору „Васілёчкі” з Бельска-Пад-
ляшскага.

Вакальнія калектывы:

І месца — мужчынскія групы хору
„Крыніца” з Беластока, мужчынскія

групы хору Гайнаўскага дома культуры,
дзяўчыны калектывы з белліцэя ў Гай-
наўцы,

ІІ — „Распіянавы Гарадок”, „Хлоп-
цы-рыбалоўцы”, жаночая група хору
„Крыніца” з Беластока і жаночая гру-
па хору Гайнаўскага дома культуры,

ІІІ — жаночая група хору „Васілёч-
кі” з Бельска-Падляшскага, мужчын-
скія групы хору „Васілёчкі” і „Цаглін-
кі” са Старога Ляўкова.

Вылучэнне — „Арляне” з Орлі, „Рэ-
чанька” з Козлікаў, мяшаная група хо-
ру „Васілёчкі” з Бельска-Падляшскага.

Вакальна-інструментальная калек-
тывы:

І месца — „Маланка” з Бельска-Пад-
ляшскага,

ІІ — мужчынскія групы „Маланкі”,
ІІІ — капэла з Дубін.

Хоры:

І месца — хор „Крыніца” з Беластока,
хор Гайнаўскага дома культуры,

ІІ — „Каласкі” з Беластока,

ІІІ — „Васілёчкі” з Бельска-Падляш-
скага.

Вылучэнне — „Асені ліст” з Гарадка.

Сучасная песня

Салісты:

І месца — Дамініка Цімашук-Баўтру-
чук з „Пронару” ў Нарве,

ІІ — Ала Каменская з Козлікаў, Свят-
лані Кобус з Бельска-Падляшскага,

ІІІ — Іаанна Врублеўская з белліцэя
у Гайнаўцы.

Дуэты, трыво, квартэты:

І месца — дуэт: Ала Каменская і Да-
від Дубэц з Козлікаў,

ІІ — квартэт з хору „Каласкі” з Бе-
ластока,

ІІІ — дуэт: Дамініка Цімашук-Баўтру-
чук і Іза Скокін з „Пронару” ў Нарве.

Вакальнія калектывы:

І месца — „Дзяўчыны ноткі” з беллі-
цэя ў Бельску-Падляшскім,

ІІ — „Знічка” з гайнаўскага белліцэя,

ІІІ — група з хору „Каласкі” з Бела-
стока.

Вакальна-інструментальная калек-
тывы:

І месца — гурт „Лідер” з Беластока,

ІІ месца журы не прызнала,

ІІІ — „Кошыкі” з Беластока, „Эйфа-
рыя” з Нарве.

Эстрадныя калектывы:

І месца — „The Best” з Сямятыч,

ІІ — „Ас” з Беластока,

ІІІ — „Сакрэт” з Міхалова.

Вылучэнне — „Сябры” з Беластока
і „Гранд” з Грабянёў.

Янка Целушэцкі

Фота Сяргея Грыніяўцага

„Антракт” у Ломжы

Вакальнія групы калектыву „Антракт” з Аль-
жбетай Фіёнік і будучым спеваком Максімам.

Тэатральныя калектывы „Антракт”
з Бельскага дома культуры з пастаноў-
кай „Вяселле” заняў першое месца ў ка-
тэгорыі тэатраў выкарыстоўваючых
элементы традыцый ў Ваяводскім аглі-
дзе вясковых і абрарадавых тэатраў, ар-
ганізаванымі.

— Перамаглі мы, выступаючы ў моры
курпаваў. Калі мы толькі прыехалі і па-
чалі расспівацца, то называлі нас ру-
скімі, але пасля пераканаліся, што мы —
беларусы. Неспадзянкам для камісіі
было наша выступленне на беларускай
мове, але пасля назвалі яго цудоўным.
Нават не ўключылі нас у групу дзіцячых
калектываў, але спаборнічалі мы з да-
рослымі. Асабліва спадабаўся камісіі
наш чысты і галасісты спеў. Выезд быў
для нас вельмі патрэбны. Вучні пабачы-
лі, што няма чаго саромеца нашай ак-
цёрскай ігры і спеваў і ўпэўніліся ў па-
чуцці ўласнай годнасці, — сказала Аль-
жбета Фіёнік, апекун калектыву.

Камісія звярнула таксама ўвагу на
нашы прыгожыя ўборы з адметнай вы-
шынёўкай, якой не было ў польскіх калек-
тываў. Удзельнікі старэйшай групы ка-

лектыву „Антракт” гуляюць у тэатр і співаюць ужо каля пяці гадоў. Перад
польскай публікай ролю маладой ігра-
ла Наталля Бабулевіч, старэйшая і мла-
дшага сватоў — Тамаш Ефімюк і Славамір Батура, а старэйшую друж-
ку — Альжбета Фіёнік. Сваім спевам уразлі камісію Мальвіна Бароўская,
Агнешка Андрасюк і Кацярына Козак. Апрача згаданых выступалі Аляксандра
Багуцкая, Юстына Лук’янчук і Ната-
лля Шчужэўская.

У Ломжы выступала дзесяць асоб
з калектыву „Антракт”, бо толькі памес-
ціліся ў машыну, на якой вучні езділі
на агляд. Арганізатор мерапрыемства —
Рэгіянальны ассяродак культуры ў Лом-
жы — угасціў каля пяцісот удзельнікаў
абедам і падрыхтаваў для найлепшых
невядлікія падарункі. Калектыву „Ант-
ракт” мае цяпер магчымасць удзельні-
чаць у міжвяводскіх элімінацыях Аглю-
ду абрарадавых тэатраў. Старэйшая гру-
па калектыву рыхтуецца зараз да пастано-
ўкі хрысцін, а малодшыя вучні няды-
яна выступалі з каляндай пастаноўкай
у конкурсах „Гвоздзі і каляда” ў Беласто-
ку, „Кантычка” ў Бельск-Падляшскім і на ёлцы арганізаванай Брацтвам пра-
васлаўнай маладзі з Бельска.

— Для нашых акцёраў важныя вы-
ступленні перад публікай і выезды. Няды-
яна старэйшая вучні ўдзельнічала
у супраўдным вяселлі і каля падказвалі
сям’і маладой, што трэба рабіць перад
выездам на вяселле, пераканаліся, як
патрэбнае знаёмства абрадаў, — сказала
Альжбета Фіёнік.

Аляксей Мароз

2 сакавіка 2002 г. былі падведзены
вынікі конкурсу пад назвай „VII вы-
стаўка — падляшская календары 2002”,
які праходзіў пад патранатам маршал-
ка Падляшскага ваяводства. Выстаўка
працуе з 16 лютага і на працягу двух
тыдняў Дом культуры „Захэнта” наведа-
дала каля 2 тысяч людзей, якія мелі маг-
чымасць аддаць свой голас на лепшыя
календары. А было іх каля сотні. Хаця
конкурс датычыў Падляшша, не ўсе
конкурсныя каляндары выданні мелі
сувязь з нашым рэгіёнам. У конкурсе
прымалі ўдзел амаль усе значныя фір-
мы з нашага ваяводства. Паявіліся так-
сама і магутныя прадпрыемствы: Пошта
польская, страхагенцтва „Варта”,
„Zepter”, Lotto, PZU, Actimel, „PKO”, фі-
ліялы якіх знаходзяцца ў Беластоку.

Кожная фірма выставіла па два-три
віды календараў з цудоўнымі краявіда-
мі Падляшскай зямлі або з напаўраздзе-
тымі, а часам і голымі, замуглёнімі ма-
ладымі жанчынамі. Самыя непрыстой-
ныя асацыяцыі выклікаў адзін з кален-
дароў Таварыства супрацоўніцтва
Польща-Усход, які прадстаўляў у поў-
най красе маладую дзяўчыну толькі
у скромных трускіх. Мужчыны палі-
чылі, што гэты календар аддае сутнасць
супрацоўніцтва палякаў з Усходам.

Календары ацэнваліся ў трох катэ-
горыях: агульнай, экалагічнай і агра-
прамысловай. У першай катэгорыі
першае месца заняў каляндар „Алі-
пійскі” страхагенцтва „Варта” (які зу-
сім не меў нічога супольнага з Пад-
ляшшам), другое месца — каляндар
з пейзажамі Віктара Волкава. У дру-
гой катэгорыі, экалагічнай, першае
месца атрымала фірма ЕМРО, другое
— Нарвянскі запаведнік, трэцяе — Па-
вятовае старства ў Гайнаўцы. Трэцяя
катэгорыя, у якой была найбольшая
канкурэнцыя, першынство аддала
бронвару ў Ломжы і календару пад назвай
„Jasne piwo jak ta lala”. Фірмы „Ру-
но” і Падляшская харчовая прадпры-
емства занялі чарговыя месцы.

Презентаваны ў „Захэнце” календа-
ры пасля выстаўкі будучы перададзены
у Падляшскую бібліятэку. Мэта кон-
курсу напэўна была высакародная, ад-
нак спосаб презентацыі календароў не
адпавядаў ідэалу. Развешаныя ў слаба
асветленым памяшканні, абы-дзе і абы-
як, без тэматычнага і лагічнага парад-
ку календары трацілі сваю прыгажосць.
Можа і таму мала было прадстаўнікоў
фірмаў, з якіх яны паходзяць, як і жы-
хароў Беластока.

Паўліна Шафран

Дзе тая славянская пушча?

Птушыны спеў і лунаочы ў паветры пах сасновага лесу спадарожнічалі прамоцы кнігі прафесар Сімона Коссак *Сага Белавежскай пушчы** ў Ваяводской публічнай бібліятэцы. Зацікаўленых выданнем агромная чытальня кніг „Падляшскай ксёнжніцы” не змагла ўмясціць.

Сімона Коссак, патомная кракавянка, ад трыццаці гадоў жыве ў леснічоўцы „Дзедзінка” непадалёк Белавежы. Яна — біёлаг па адукацыі і ляснік па захапленні. Па тэмпераменце — вулкан, які абараняе свае рацы бы яе ўлюбёнцы рысь ці воўк.

„Сага”, гэта багата ілюстраваны зборнік апаведаў пра фауну, флору і людзей Белавежскай пушчы. Гавэнды і анекдоты (фабулярызаваныя матывы) пераплытаюцца ў ёй з наўковымі даследаваннямі, презентаванымі вялікімі літарамі, даступна для кожнага, незалежна ад узросту ці адукацыі. У спосабе апавядання блізкі яны кнізе *Opowiadania o ziołach i zwierzętach*, першай (калі не ўлічваць значны кніжны наўковы здабытак), „кнізе для людзей” Сімона Коссак.

— Гэта быў маральны прымус, — тлумачылася з выдання „Сагі”. — Я напісала ўсё так, як бачу. Спадзявалася грамоў ад некаторых колаў наўкоўцаў ці канкрэтных людзей. Аднак яны не павінны адчуваць сябе абражанымі. Пішу пра неадпаведны спосаб паводзін. Калі, магчыма, прыйдзеца мне каяцца, магу толькі сказаць, што маёй мятай была дапамога Пушчы.

І дадала з лёгкім румянцам:

— Я гэту кніжку люблю, а рэдка так бывае, каб гэтак я гаварыла пра тое, што напісала.

У час спаткання ў „Ксёнжніцы” Сімона Коссак расказала пра Пушчу, адказала на шматлікія пытанні, ілюструючы свае доказы слэйдамі. Як ў „Сазе”, так і ў час размовы з чытачамі пані прафесар пытала: „Ці Белавежская пушча выратуеца ў XXI стагоддзі?” З яе назіранняў вінікае, што адказ неадназначны, але шмат што паказвае на тое, што жыццё

Сімона Коссак на сустэрэчы з чытачамі расказала пра экзагічную адукацыю моладзі. На здымку з вучаніцай Паломай.

пушчы ў небяспечы, асабліва па нашым баку.

— Тоё ж самае перажываюць амazonскія джунглі. Мы бяссельныя, бо не ўмем стрымаша тое, што тварыца з зямлі.

Прытым адзначыла:

— З пункту гледжання лесніка, Белавежская пушча не ўмірае. Замяняецца ў прыгожы лес, гаспадарчы лес, але ўжо не можам задумацца пад дзікім дубам, пабачыць дзікіх пчол. Пушчанская прырода памірае як прыязная і падпарадкованая чалавеку.

На думку Сімона Коссак, ёсць дзве Белавежскія

пушчы: адна, у якой гаспадараць леснік і другая, якую „мы выдумалі, у натхненні маляваная і апісаная паэтомі”.

Белавежская пушча не мае ўжо души славянскай пушчы. Эта кніга — заклік да грамадства, каб такую Пушчу абараніць. Палітыкі гэтага не зробяць, калі не зробіць гэтага сама грамадства.

У час прамоцы кнігі ў „Ксёнжніцы”, „Сагі” не хапіла. Усе экземпляры, якія здабыла для Беластока кнігарня „Аксэнт” разышліся яшчэ перад спатканнем у бібліятэцы. Даставялоўца, аднак, пастаянна. Няцяжка заўважыць яе пасярод іншых кніг. На вокладцы мела апінущыца рэпрадукцыя карціны „Пушча” Артура Гротгера. Аднак, як сказала прафесар С. Коссак, пераканалі яе выдаўцы да змены прапановы, быццам яна магла „адстрашыць” чытачоў ад набыцця кнігі. Адтуль тая ілюстрацыя апіннулася як эпіграф у кнізе, а на вокладку далі карціну грузінскай мастачкі, твор якое ўзік пад уплывам роздуму пушчанская прафесаркі. „Сага” выдадзена на прыгожай паперы, у цвёрдай, шыкоўнай вокладцы. Таксама і ў англомоўнай версії. Знакаміта презентуюцца на паліцы, а яшчэ лепш у далонях малых і спелых чытачоў.

Мацей ХАЛАДОУСКІ
Фота Міры Лукшы

* Simona Kossak, *Saga Puszczy Białowieskiej*, wyd. „Muza S.A.”, Warszawa 2001, wyd. I, ss. 597, c. 75 zł.

Выстаўку адкрылі Марк Якімюк, Збігнеў Дзванкоўскі і айцец Славамір Хвойка.

Святыні Афонскай Гары

Вельмі цёпла гайнавяне ўспрынялі адкрыццё фатографічнай выстаўкі „Святыя Гара Афон”, якая раней паказвалася ў Бельску-Падляскім і Беластоку. Мерапрыемства, арганізаванае 1 сакавіка 2002 года ў Музее і асяродку беларускай культуры ў Гайнаўцы, адкрылі рэдактар Праваслаўнага выдавецтва „Братчык” Марк Якімюк, галоўны арганізатор мерапрыемства, аўтар фатографіі Збігнеў Дзванкоўскі і дырэктар Інстытута праваслаўнай культуры ў Гайнаўцы пратарэй Славамір Хвойка.

— Людзі ўядзжаюць на Афон турыстамі, а выязджаюць паломнікамі. Жыццё на гары зусім іншае чым у нас. Там дастаткова часу на размовы і на роздумы, — патлумачыў Збігнеў Дзванкоўскі.

Сярод наведальнікаў былі асобы, якія пабывалі на Гары Афон. Пратарэй Славамір Хвойка наведаў пайўствоніцтва ў 1985 годзе.

— Раней я думаў, што Афон — гара падобная на нашу Грабарку, але калі я прыбыў на Святую Гару, маё ўяўленіе

не памянялася. Паказалася мне, што ў манахаў няма проблемаў, а іх твары нават і на фатографіях намоленыя і спакойныя, — гаварыў айцец Славамір Хвойка.

Марк Якімюк расказаў пра святыні Афонскай Гары, у тым ліку пра руку Марыі Магдаліны, якая лічыцца найбольш цудатворнай рэліквіяй. Гаварыў пра жыццё афонскіх старцаў і пра ўсыпальніцы, якія змяшчаюць косці манахаў. Пасля смерці цела манаха закопваюць у зямлю на тры гады. Пазней на падставе колеру адкапаных касцей можна выказвацца пра святасць нябожчыка. Адзін з паломнікаў расказаў як выздаравеў ад хваробы, выкупаўшыся ў крынічнай вадзе на Святой Гары Афон.

Пасля адкрыцця выстаўкі арганізаторы запрасілі гасцей на пачастунак. Слухаючы з плёнак спевы афонскіх манахаў, можна было пакаштаваць афонскую гарэлку „Узу” і віно, паўднёвыя фрукты і шакаладныя вырабы.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Нашы поспехі ў экumenізме

(пачатак у н-рах 46 ад 18.11.2001 г.
і 9 ад 3.03.2002 г.)

17) Нашы святыя прыязджалі з візітамі ў (екumenічную) Сусветную раду цэркваў у Жэневе (Швейцарыя) і бралі ўдзел у міжнародных канферэнцыях.

18) Хор айца Ю. Шурбака спявалі не толькі ў Гайнаўцы, але і з нагоды розных мерапрыемстваў у свецкіх памяшканнях і спатканнях.

19) Праваслаўныя, католікі і яўрэі ў Вроцлаве арганізуюць супольныя спатканні навучэнцаў, каб ліквідаваць варожасць паміж імі.

20) Калі першы раз экumenічны патрыярх Варфаламей I быў у Варшаве, тады ў кабінече кардынала Глемпа супольна з усімі чытаў напамяць на лацінскай мове „Ойча ты наш”. На жаль, калі ён сам пачаў спяваць на грэчаскай мове ўсім вядомы гімн „Взбранный воеводе победительный”, праваслаўныя, што былі разам з ім, не ўмелі тэксту. А нас жа часам называюць царквой грэчаскай.

21) Тытулярны архібіскуп Аполія ксёндз Альфонс Носаль сказаў, што ў праваслаўных ёсць сіла, у пратестантаў — глыбіня, а ў католікаў — адкрыцасць. Значыцца, праваслаўным — паводле яго — браке глыбіні і шчырасці.

22) Вешч Юльюш Славацкі сказаў, што для прымірэння праваслаўных украінцаў і каталіцкіх палякаў найлепшым мес-

цам ёсць Пачаеўская лаўра Тарнопальскай вобласці, пры якой вырасла ўжо мястэчка (10 тыс. жыхароў) і Вышэйшая праваслаўная семінарыя. Дык вось не так даўно за парадай і фінансавай дапамогай праваслаўнага кракаўскага дэканана а. В. Максімовіча — нейкі малады чалавек стварыў 30-мінутную праграму, якую не так даўно паказала варшаўскае тэлебачанне. Як кажуць „первый блин комом” і без волынага дарадчыка студэнт зрабіў „длу́жыну” замест таго, каб паказаць калодзеж выкапаны святым Іоанам, яго малосеньку пячору для малітвы, ці „Верую” вымаляваную залатымі літарамі навокал сабора і не ўдарыў хіба ў найбольш цяжкі звон на Kresach Wschodnich. З пункту гледжання архітэктуры найлепшую працу пра Лаўру апублікаваў праф. Е. Навасельскі, але туды рэжысёр не заглянуў.

23) Айцец д-р Генрых Папроцкі, прэсавы праціўнік Праваслаўнай Мітраполіі ў Варшаве, час ад часу выступае ў тэлебачанні як спецыяліст і робіць гэта вельмі добра ў экumenічных дыскусіях. Адна каталічка сказала — не пра ксяндзоў — а пра яго — зусім спантанна: „Ён выглядае як сапраўдны святы”.

24) Архібіскуп Сіман з Лодзі загадаў, каб у Кракаве экumenічныя мерапрыемствы былі не толькі ў студзені, але цэлы год.

(рг)

Анёлы і дэманы

Апошняе спатканне з вернікамі, якое ў Свята-Троіцкім саборы ў Гайнаўцы арганізавалі Інстытут праваслаўнай культуры і Гайнаўскі гурток Праваслаўнага брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія, тычылася ўздзейння анёлаў і дэманаў на людзей.

Пратаіерэй Славамір Хвойка гаварыў, што перад стварэннем свету Бог стварыў анёлаў, каб перадаваці яны волю Божую. Ёсць дзевяць чыноў (катэгорый) анёлаў, сярод якіх херувімы знаходзяцца найбліжэй Бога. Трэцяя частка анёлаў адпала ад Бога і перашкаджаюць людзям, а анёлы-ахоўнікі абараняюць людзей ад дэманаў. Да XVII стагоддзя хрысціяне вялікай увагай надзялялі духоўнае жыццё ў ўздзейнне на іх добрых і дрэнных духаў. Масавы адыход людзей ад высокага духовага жыцця адбываўся пад уплывам рэформаў Пятра I, узікнення Пратэстанцкай царквы, французскай і рускай рэвалюцыі. Тады ўзмочніліся ўздзейнне сатаны і дрэнных анёлаў на людзей. Пачаліся распаўсюджвацца варажба і магія.

Пратаіерэй Славамір Хвойка адзначыў, што зброя супраць дэманаў — гэ-

та крыж і малітва, а паколькі дрэнныя анёлы нападаюць на людзей карыстуючыся рознымі способамі, змагацца з імі трэба з дапамогай указанняў святых айцоў. Прападобныя айцы Сілуан Афонскі, Сяргей Радонежскі і старац Сампсон бачылі дэманаў у фізічнай постасці і воблік іх быў страшны.

У час спаткання вернікі выслушалі раз

сказ пра затворніка Нікана з Кіева-Пячэрскай лаўры, якому з'явіўся дэман пад постасцю добрага анёла і нагаварыў манаха перастаць маліцца, чытаць кнігі св. Апосталаў і Евангелле. Дэман чытаў для манаха некаторыя святыя кнігі і так укладваў у галаву затворніка думкі, што той пачаў трапна прадвяшчаць будучыню. Аднак, іншыя манахі заўважылі ўздзейнне дэманаў і пасля многіх малітваў дэман адышоў.

Выступленне пратаіерэя Славаміра

Хвойкі накіравана было як да вернікаў,

якія яшчэ не вераць на ўздзейнне дэманаў на людзей, так і да тых асоб, якія

хацелі даведацца як абараняцца перад атакамі дрэнных анёлаў.

Аляксей МАРОЗ

Злева: Мікола Прускі, Віктар Швед і Лявон Кругліч. Варшава 1970 г.

Злева: Сяргей Карніловіч з дачкою Віктора Шведа, Аняй, Віктар Швед і інж. Павел Дзеканська. Варшава 1969 г.

Амерыканскія беларусы

На пачатку шасцідзесятых гадоў, пасля Хрушчоўскай адлігі, пачалі прыязджаны у Польшчу, а асабліва на Беласточчыну, вядомая беларускія дзеячы сярэдняга пакалення са ЗША — Юрка Станкевіч, Мікола Прускі і Сяргей Карніловіч. Пасля свайго прылётута ў Варшаву яны найперш паяўляліся ў памяшканні Варшаўскага аддзела БГКТ на Сенатарскай 8, дзе я працаўшы сакратаром і адначасова інспектарам Галоўнага праўлення адказным за працу сталічнага аддзела Беларускага таварыства. Якраз і за гэтыя візіты амерыканскіх беларусаў палітычныя ўлады Польшчы мелі да мяне прэтэнзіі.

Першым на Сенатарскай у Варшаве паявіўся Юрка Станкевіч, інжынер з Нью-Йорка, сын вядомага беларускага эміграцыйнага дзеяча, моваведа, доктара Янкі Станкевіча, аўтара многіх навуковых мовазнаўчых прац, заснавальніка і кіраўніка Беларускага наўкавага таварыства ў Амерыцы аж да сваёй смерці ў 1976 годзе.

Юрка Станкевіч, старшыня Друкарска-выдавецкай суполкі „Пагоня”, якая, між іншым, займалася выдаваннем падручнікаў для беларускіх дапаўнільных школ, звярнуўся да мяне з просьбай, каб я прызначыў да чарговага падручніка свае дзіцячыя вершы. Перадаў я Ю. Станкевічу некалькі дзесяткаў вершаў у машынапісе, падпісаных маім прозвішчам. Падчас праведзенага тамажнікамі на аэрадроме ў Варшаве асабістага кантролю ў Ю. Станкевіча знайдзены былі мае вершы. Пазнаёміўшыся са зместам вершаў (усе яны былі прырода пісальныя і пачуўшы тлумачэнне, з якой мэтай ён іх атрымаў ад аўтара, тамажнікі вярнулі Ю. Станкевічу мае вершы. Паявіўся яны ў Нью-Йорку ў 1968 годзе ў Чытальні для бе-

ларускіх дапаўнільных школ, укладальнікам якой была Валянціна Пашкевіч.

Зацікаўленне польскіх улад выклікала таксама асоба вядомага беларускага эміграцыйнага дзеяча філолага Міколы Прускага, сваяка Якуба Коласа. Ужо на пачатку пяцідзесятых гадоў у Гранд-Рэпідзе, штат Мічиган, заснаваў ён Беларуское выдавецтва, якое, між іншым, выдавала часопіс для моладзі „Беларускі свет”, які публіковалі жыцця беларускіх дзеячаў, мастацкія творы, успаміны. Дзякуючы энергіі і арганізацыйным здольнасцям М. Прускага, яго выдавецтва стала сучасным прадпрыемствам, з якога выходзіць шматлікія беларускія публікацыі, у тым ліку выданні Беларускага інстытута навукі і мастацтва. Ад некалькіх гадоў М. Прускі выдае штотэмесячную газету беларускага замежжа „Беларускі дайджест”.

Мікола Пускі прыязджаў на Беласточчыну з намерам знайсці сабе ў беларускім асяроддзі кандыдатку на жонку. Пазнаёміў я яго з дзяўчынай з вёскі Мора Марысіяй Паўлючук. І калі ўжо Мікола аформіў ёй выезд у Амерыку, раптам Марысія адмовілася ад выезду. Пазнаёміла яна, аднак, Міколу са сваёй сяброўкай Верай Младзяноўскай з Кляшчэль, якая выйшла замуж за Міколу і выехала ў Амерыку. Маюць дзве дарослыя ўжо дачкі і жывуць шчасліва. Улады аднак мелі да мяне прэтэнзіі за маё сватайства.

Надзвычай сімпатычным чалавекам з ліку заакіянскіх беларусаў аказаўся актыўны дзеяч Сяргей Карніловіч, які даволі часта прыязджаў у Польшчу, а асабліва на Беласточчыну. Мае добрыя знаёмыя даведаўшыся, што Сяргей таксама халасцяк, спрабавалі яго ажаніць. Аднак мэтай жыцця Сяргея была

Ты, Дружба, жыў за акіянам,
Цяжкім было Тваё жыццё.
І так зарана, нечакана,
У сне пайшоў у небыццё.

А як жа Ты любіў край родны,
Мову свою і землякоў!
На жаль, ніколі Ты свабодна
Не мог паехаць да Бацькоў.

Бо на мяжы Цябе чакалі,
Калі Ты ехаў да сяла,
І разувалі, распраналі
Цябе заўсёды дагала.

А выпадкова знайшли здымак —
Савецкай Арміі салдат!
І правяралі, ці магчыма,
Каб гэта быў Твой родны брат.

Цябе завезлі на машыне
У вёску да Тваіх Бацькоў,

На сена не ішлі ў адрыне —
Сямейных слухалі размоў.

Калісі Ты спаў, людскія цені
Ціха ўваходзілі ў гатэль,
Табе выкрадвалі з кішэні
З дакументамі Твой партфель.

Потым Ты ў роспачы знаходзіў
Дакументы пад тапчаном,
І быў шчаслівы пры нагодзе,
Што едзеши на аэрадром.

Пасля ганенняў, надта крыжных,
У самалёце меў спакой.
Ляцеў за акіян, у Кліўленд,
У „Полацак” — асяродак свой.

Ты ўжко, Сярошка, спіш сном вечным,
Без тых ганенняў, без трывог.
За процьму здзекаў недарэчных
Узнагародзіць Цябе Бог.

Віктар ШВЕД

Дабіліся поспехаў

Баскетбалісткі Гімназіі з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы сталі чэмпіёнкамі Гайнаўскага павета па баскетболе, перамагаючы ў I Чэмпіянаце павета, арганізаваным у канцы мінулага года для гімназій. Белгімназісткі занялі другое месца ў фінальных спаборніцтвах па баскетболе, арганізаваных 6 лютага гэтага года ў Лапах для паўднёвой групы Падляшскага ваяводства. Закончылі сваю ігру ў чвэрцьфінальных змаганнях за чэмпінат Падляшскага

Ірэна Грыгарук і баскетбалісткі Гайнаўскай белгімназіі.

вядомства, праведзеных 22 лютага ў Аўгустове.

У камандзе баскетбалістак з Гайнаўскай белгімназіі іграюць: Іаанна Трафімюк (капітан каманды), Юліта Асіпюк, Эмілія Мароз, Бажэна Смольюк, Іаанна Татарыновіч, Барбара Петручук, Анеля Панькоўская, Юстына Янчук, Анеля Петручук, Эвеліна Асіпюк, Наталля Шварц і Наталля Тэслюк.

У VI Агульнапольскім баскетбольным турніры праваслаўнай моладзі, арганізаваным 17 лістапада мінулага года ў Беластоку, хлопцы з Гайнаўскага белліцэя з ліку семнаццаці ка-

мандаў занялі першае месца, а белліцэісткі — трэцяе. У V Міжнародным баскетбольным турніры праваслаўнай моладзі, арганізаваным 18 лістапада 2001 г. у Беластоку, белліцэісты з Гайнаўкі занялі трэцяе месца. У гэтым турніры прынялі ўдзел таксама белгімназісткі і белгімназісты, але на гэты раз не дабіліся поспехаў. Трэнерам усіх баскетбольных каманд Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы з'яўляецца настаўніца фізкультуры Ірэна Грыгарук.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Ці выйсці на вуліцу?

Як дапамагчы сельскай гаспадарцы? — на дыскусію над такім пытаннем запрасілі члены рады Сюза сялян, сельскагаспадарчых гурткоў і арганізацій у Беластоку сябrou з усяго Падляшскага ваяводства і парламентарыяў. Гэта першае спатканне такога тыпу. І не таму, што, як заўважылі некаторыя газеты ў Беластоку, прадстаўлены быў „Пакт для сельской гаспадаркі і вясковай тэрыторыі”, бо той пакт абмяркуваўся паставяна з сялянамі і ў час узнікнення, і не першы раз, бо ж улады ўсё мяняюцца. Сялянскія справы апынуліся ў вядомым становішчы, якое ўсё пагаршаецца, і свае прапановы мусова тлумачыць ўсё новым і новым спецыялістам па кіраванні краінай. А ад імя сялян выказваецца яшчэ і ПСЛ, і „Самаабарона”, і сялянскія „Салідарнасці”, і паасобныя паслы. Адны расхвальваюць магчымасці уступлення Польшчы ў Еўрасаюз, што быццам бы будуць мець і сяляне дабрабыт і лепшыя магчымасці, іншыя — што Еўрасаюз гэта магіла для польскай сельской гаспадаркі, паколькі ўжо спрадудзіліся найгоршыя прадказанні (заваліліся, напрыклад, польскі лён, тытуны і алейныя расліны).

Саюз, апрача ацэнкі эканамічнай і грамадской сітуацыі, выпрацаваў канкрэтную прапанову развязкі праблемеў накіпелых у сельской гаспадарцы і на вёсцы, і маглі б яны быць прадметам дыскусіі і вырашэння ў ўзроўні цэнтральных і лакальных улад. Перакананы, што ўвядзенне ў жыщё ды рэалізацыя пакета прапаноў Саюза сельгасгурткоў створаць шанц праправы ўмоў жыцця і працы і выведуць сельскую гаспадарку з калапсу.

Што прапануеца Сельгасгурткамі? Карэктура макраеканамічнай палітыкі з мэтай стымуляцыі гаспадарчага росту, занятасці (абмежаванне бесправцоў), даходаў асабліва найбяднейшых сем'яў ды пабольшанне попыту на харчы айчыннай прадукцыі. Макраеканамічнай палітыкі павінна таксама выклікаць больш раўнамерны расклад асабістых даходаў насельніцтва, пабольшанне спажыцця айчынных харчоў, праправу балансу замежнага гандлю сельгаспадарчымі вырабамі, забеспячэнне сялян шматгадовымі гарантывамі, якія датычаць маштабу прадукцыі і ўзроўню даходаў, абмежаванне празмернага выплыву з сельской гаспадаркі вырабленай сялянамі дададзенай вартасці ў іншыя грамадска-прафесіянальныя групы, рост бюджетных выдаткаў на развязкі сельской гаспадаркі і вясковай тэрыторыі.

Патрэбна таксама ўдасканаліванне функцыянавання сельскагаспадарчага і харчовага рынку ды агранізацыі і ўстаноў, дзейнічаючых на рынках з мэтай забеспячэння неабходнай абароны інтарэсаў вытворцаў і спажыўцоў харчоў. Будуць разгортвацца дзеянні ў напрамку дастасавання польскіх сістэмай рэгуляцыі да прынцыпau абавязываючых у Еўрасаюзе. Тыя дастасаванні павінны адбіцца ва ўплыве дзяржавы на цэны сельгаспрадуктаў, пропанаванне і замежных абарачэнні. Таксама пабольшанне інвеставання ў сельскую гаспадарку і вёску, што было бы стымулам попыту на інвестыцыйныя каштоўнасці (перш за ўсё айчыннай вытворчасці), пашыраючы краёвы рынак і ствараючы карысную кан'юнктуру для фірмаў з атачэння сельской гаспадаркі, а таксама ўзнікненне творчых патэнцыялаў, якія ўчынілі б сельскую гаспадарку

больш канкурэнтнай у адносінах да айчынных і замежных партнёраў. Неабходная таксама паправа якасці і даступнасці да аховы здароўя і сацыяльных спраў і выраўнанне адукацийных шанцаў моладзі. Неабходнае развіццё і мадэрнізацыя сельской гаспадаркі, развіццё прадпрымальнасці на вясковай тэрыторыі, паправа ўмоў жыцця і працы сялян. Асабліва цікавыя магчымасці дзеянняў у сферы развіцця кааператыўных сувязей шляхам стварання калектываў вытворцаў ці маркетынговых груп, якія вялі б да забеспячэння магчымасці збыту вытворчасці, спецыялізацыі гаспадараў, вёсак і цэльных рэгіёнаў. Апрача задач, якія маюць рэалізацца сельгасгурткі ў галіне развіцця і мадэрнізацыі сельской гаспадаркі, вельмі важным элементам іх дзеянасці павінна быць інспірацыя і выкарыстоўванне грамадскай актыўнасці сялян дзеля паправы ўмоў працы і ажыццяўленне прагрэсу ў гаспадарках, арганізацыя вучэння ў сялян-вытворцаў і розных формаў сельгаспадарчых, эканамічных і юрыдычных арганізацыйных кансультаций, развіццё апякунча-выхаваўчай дзеянасці сярод дзяяцей і моладзі і апека над людзьмі інамоглымі і пажылымі. Абавязкам дзяржавы, ліцаў сельгасгурткі, успамаганне сельскіх даходаў, паколькі рынкавыя механізмы абясцэнваюць сельскую гаспадарку. Інтарэсныя можа быць пасрэдны і непасрэдныя харкты. Так ісць, напрыклад, у Еўрасаюзе. Там непасрэдная інтарэсніца наступае шляхам уплыву дзяржавы на абарачэнне сельской сывороткі і непасрэдныя даплаты, вызначанне аб'ёмаў вытворчасці, гарантую аплат за захаванне і адміністрацыйныя змены міні-

мальных цэн. Непасрэдную інтарэсніцу дапаўняюць пасрэдныя дзеянні, такія як даплаты да страхавак, кредитныя гарантыв, кшталтаванне цэнаву паліва, даплаты за ўтрыманне высокіх стандартаў натуральнага асяроддзя.

Трансфармация дзяржаўнага ладу прынесла глыбокі ўпадак рэальных сялянскіх даходаў (каля 60% ад 1990 г.). Рэальный даходы індывідуальных гаспадараў паменшыліся на 42,5%. Надзея, якою корміцца ціпер сялян, што, будучы ў Еўрасаюзе, будуць яны адразу мець такія магчымасці, як сялян-вытворцы з Захадняй Еўропы, можа быць, ёсьці і надзея не зусім разумных. Трансфармация дзяржаўнай гаспадаркі, пакуль што, сялянам асацыюецца, усё ж, з туманным будучым, хутчэй нялёгкім і руйнавочым простага „хлопа”, бо дзе ж наша не прападала. А абяцанні даплат трактуюцца як запрашэнне ў аглоблі. А ці слухаюць улады голасу селяніна?

Пропановы з уласнага „Пакта для сельской гаспадаркі” былі прадстаўлены парламентарыямі ад усіх палітычных груповак — Міхалу Камінскому, Пятру Крутлю, Кышыштаfu Юргелю, Яўгену Чыквіну, Барбары Цірук, Мечыславу Мядушэўскуму. Маглі і яны ўзяць голас у сялянскай справе. Была гэта нагода і падтрымка сварлівых сцэн з парламента, і акрэсліц пакт для сельской гаспадаркі зборнікам дактрын. Пётр Крутуль, які наракае, што ціпер яго не дапускаюць да медыяў і на трывалу, паколькі шчырая выступае супраць уступлення ў Еўрасаюз з-за таго, што ад таго можам мець толькі бяду і ашуканства, недзе з падгайдзіны пералічваў паказычыкі якія сведчаць аб tym, што ўжо нас абдзерлі з нацыянальнага багацця. Нашы сяляне будуць мусець зменшыць сваю прадукцыю, а выхад на заход будзе ім зачынены. А на ўход — таксама, бо там — сфера інтэрэсаў не нашых...

Міра ЛУКША

Здымкі Якуба СМОЛЬСКАГА...

... можна паглядзець у беластоцкай ратушы (Падляшскі музей па Рынку Касцюшкі 10) да 3 красавіка ўключна. Можна сарганізавацца цэлай экспкурсіяй, як зрабілі гэта жыхары Гарадка, Ляўкова, Нараўкі... Шмат хто з увекавечаных Якубам Смольскім асоб ужо распазнаны і апісаны, і ў будучым альбоме здымкаў лучанскага фатографа дасюль безыменныя жыхары наваколля Лука і Ялоўкі загавораць сваімі прозвішчамі. Магчыма, сярод іх ёсьць там вяшы сваякі і знаёмыя? Наведайце гэту вялікую і цікавую выстаўку, паўзірайцесь ў твары людзей, якія пакінулі наш свет, ды не зусім зніклі. (лук)

Вер — не вер

Спадар Астрон!

Цяпер у нас урок беларускай мовы і я падумала, што ўжо пара прапрацаўшаваць над практычным бокам наших занятак і напісаць нешта. Тэму не трэба было доўга шукаць. Няцяжка Вам будзе адгадаць, якая яна — я мела сон.

Маю такое ўражанне, што гэты сон быў быццам практыкам папярэдняга — у ім ізноў паяўляеца птушка, але ціпер гэта ўжо не бусел, а лебедзь. І сон, можна сказаць, „даслоўна” расказвае пра нейкіх дзяяцей. Але апішу цэлы сон.

Вось я была лебедзевай жонкай! Мы мелі вялікую, выгодную вілу на сярэдзіне нашага ўласнага возера. Мы мелі і дзяяцей, але што тут сказаць, яны былі не зусім падобныя ні на іх бацьку, ні на мяне. Гэта былі проста елкі, якія вырасталі на сярэдзіне возера. І што цікавае, мяне гэта зусім не здзіўляла, зрэшты, спатыкала ў гэтым сне іншыя людзей, якія з мяне смяяліся, але я на іх не звяртала ўвагу, бо я была быццам вельмі шчаслівай з маймужам-лебедзем...

Aх, і пара канчаць. Дзякую за выслушанне мяне.

ЗОСЯ

PS. Неўзабаве я прымаю ўдзел у конкурсі беларускай „гавэнды”. Праўда, у групе вучняў сярэдніх школ толькі

тры ўдзельнікі (напэўна будзе ўзнагарода), але прашу, трymайце за мяне „кцюкі” (але як гэта сказаць на беларускай мове?!). Я хацела б, каб мне ўдалося. Усяго добра!

ЗОСЯ

Даражэнская Зося! А можна так — займацца практычным бокам занятакаў на беларускай мове паводле ўласнага жадання, калі ідзе ўрок?! Але мы табе ўсё даруем, бо ты (скажу табе пачіху) — наша сімпатыя. І, яшчэ раз хачу падкрэсліць, хацелася б, каб тэмы тваіх „практык” не абліжоўваліся толькі снамі.

Але на сон адказваю табе паводле майго меркавання. Дык кажаш, што на гэты раз ты была лебедзевай жонкай? А ці ведаеш ты, што лебедзь у сне азначае поспех, удачу, багацце і добрую славу?! Ды і тыя вашы дзеткі-elački, што раслі на сярэдзіне возера, абазначаюць поспех у тваёй „гаспадарцы”. Дык што тут, здаеща, і пытаетца... Усякія пытанні пасля такіх цвярдзэнняў былі б рыхтарычныя. Поспех будзе суправаджаць тваё жыццё, як той муж-лебедзь і тыя дзеці-elački, не толькі ў бліжэйшым часе (мяркую, што ў „гавэндах” па-беларуску ты мела добрая вынікі), але і заўсёды.

А мы ж за цябе не трymalі „кцюкі” (вялікі палец), мы проста былі з табою ў тваіх пачынаннях.

АСТРОН

Магутныя шматяковыя дубы

Раскідзістыя дубы-веліканы растуць у лясах Белавежскай пушчы ў Нараўчанскае гміне. Шмат прыгожых дубоў красуецца ў мінідуброве ў Свінароях, ля Грушак, калі Альхоўкі, Капітаншчыны і Крыніцы. Чародкі гэтых магутных дрэў можна сустрэць у лесе перад Мінкоўкай і Сушчым Барком, ля Свінаройскай дарогі і побач Шырокай трывы ў пушчы, а таксама ля чыгункі на адрэзу з Пераходаў у Гнілец.

Асабліва прыгожы дубы-помнікі прыроды знаходзяцца на беразе Гвозднай у яе ніжнім цячэнні ды ва ўрочышчы Вілы, там дзе прытокі Брашча і Гвоздна ўліваюцца ў раку Нараўку.

Страйнае дрэва з гэтага шляхетнага гатунку лістовых можна ўбачыць ля самай асфальтаванай дарогі калі чыгуначнага павстанка ў Плянцы. Некалькі разгалінаваных дубоў сустрэнем пры дарозе з Новага Ляўкова ў Плянту. (яц)

Niva

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрес рэдакцыі: 15-959 Бялысток 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 10xx 85) 743 50 22.

Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/
E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl
альбо: niva_bielastok@skrzynka.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Bielastok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu.

za mówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2002 r. upływa 5 marca 2002 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podl

НУКА

Чакаюць ветру.

Фота Славаміра КУЛІКА

Віза

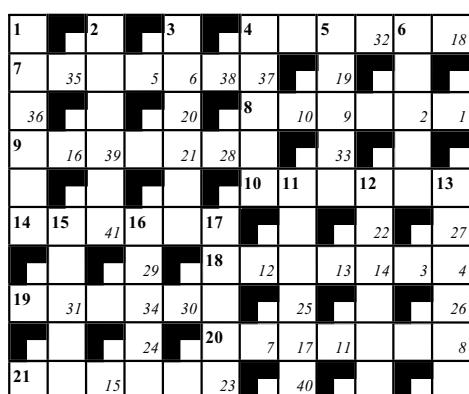
Далі *візу*. Не далі *візы*. Увялі *візавы* рэжым. Скасавалі *візавы* рэжым. *Візавая падтрымка*. *Віза* на ўезд, транзыгтная, студэнцкая, працоўная, эміграцыйная, шэнгенская, разавая, шматразовая — такая музика гучыць увушшу таго, хто выбіраеца сёняня ў вялікі съвет.

Віза — адна з найбольш адметных зьяваў эпохі нацыянальных дзяржав. *Віза*, якая ставіцца ў пашпарце і дазваляе прыватнай асобе перасоўвацца ў падзеленай на розныя краіны прасторы — гэта натуральны спосаб самасцьвярдэння дзяржавы, выяў-

Сяргей Шупа

(Паводле „ARCHE”, 7/2000)

Крыжаванка

5. рэзкі рух целам, 6. левы прыток Северскага Данца, 11. крайняя скіба хлеба, 12. старажытная дзяржава з Ніневіяй, 13. задняя частка туши, 15. дошка на ножках для сядзення, 16. стараславянскі бог, апякун дамашній жывёлы, 17. дзяржава з Хартумам.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнія рапшэнні, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 5 нумара

Гарызантальна: бядак, апанентка, футра, Альба, мак, забойца, Армавір, „Осі”, канон, Порта, кампраміс, Кучма.

Вертыкальна: здзелка, брага, Котка, астрожнік, альбатрос, франк, Афіна, Мао, кат, старечча, намёк, пампа.

Рашэнне: **Дзе баба панам, там чорт камісарам.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Вользе Дземяновіч** з Варшавы і **Мікалаю Сазановічу** з Навін-Вялікіх.

Гарызантальна: 4. марудны работнік, 7. паўночнаамерыканскі вадаспад, 8. амерыканскі штат між Айдаха і Каліфорніяй, 9. Вольга, сучасная беларуская паэтэса, 10. японскі архіпелаг на поўдзень ад Кюсю, 14. лячэбная расліна з тоўстым мясістым лісцем, 18. суседка Славакіі, 19. старажытнагрэчаскі матэматык (3 ст. да н.э.), 20. вольха, 21. сінтэтычнае валакно, тэрылен, дакрон.

Вертыкальна: 1. запаленне міндалін, 2. мяккая частка пладоў, 3. недахоп, адмоўная ўлацвасць, 4. тоўстая вяроўка,

Хто чуў, хто ведае?..

Вельмі добра быць такім, хто кожнага пераканае. Не ведаю, ці да гэтага патрэбны добра падвешаны язык, ці добрыя-добрая вочы, лагодная нявінная ўсмешка? Да некаторых людзей адчуваеш адразу сімпатию, слухаеш, спачуваш, дапамагаеш, даеш парады, а нават і гроши пазычыш, калі ім трэба. І прывыклі яны да таго — яшчэ ў садку ці школе ўмелі тое выкарыстаць. А калі нават хтось у іх і расчаруецца, дык вельмі хутка даруе такому правіны.

Да мае сястры Зосі, а, лепш сказаць, да яе ўнучкі, студэнткі Лідкі, якая ў яе жыве, занадзіўся такі сімпатычны хлопец, лепш сказаць, мужчына, бо ж яму будзе недзе з 32 гады. Не сябра ён тae Лідкі, не нарачоны, а зрабіўся як свой у Зосінай хаце. Нават калі Зосі няма, дык бабуля яго і накорміш, і пераначае, а нават і грошай дасць яму на дарогу (жыве ён у былым ваяводскім месце). Што робіць той Вальдзік, ніхто не ведае. Мне сказаў, што ён — літаратар. Ці я чытаў ягоную якую кнігу? А мала то піша сёння ды выдае, што хоча! Кожны выдае, мала хто чытае. Праўда, чытаў я штосьці ягонае ў нейкай польскай газеце, нейкая публіцыстыка пра тое, як то ў Еўропе дэмакратыя ведае што зрабіць з недэмакратыяй, каб было ўсюды цудоўна дэмакратычна. І нейкі фельетон, з якога мала што я зразумеў, але мала то начытаешся, каб штосьці табе ў галаву ўвайшло! А, можа, таму і чытаў я ту ю пісаніну, што прозвішча ў вочы трапіла, неяк так ён завесца, Кірылейчык. Вальдэмар Кірылейчык. А Кірылейчык іншы, доктар, сэрца нашай дваюраднай сястры, Агні, лячыў. З добрым поспехам, Агні ад старасці памерла, кепскага слова пра того медыка не сказаўши. Дык, пэўна, з-за тае пазітыўнае асацыяцыі Зосі гэтак сардечна прымала таго маладога Кірылейчыка, тым больш, што не шкадаваў камп-

ліментаў ні ёй самой, ні ейнай кухні. З мужыкамі так: праз страйнік да сэрца дабярэшся, а ў кабет у тое сэрца дастацца можна праз вушки. Такая розніца ў нас, дзяўчата і хлопцы!

Кірылейчык з'ехаў быў на даўжэй у свае Сувалкі ці Ломжу, і маўчаў, маўчаў... Не паказваўся. Раз пазоніць, наlapоча паўгадзіны рознае бязглазіцы то бабе, то ўнучкы, але, пэўна, не з хаты тэлефанаваў, бо не такі ён хуткі плаціць свае рахункі. Пэўна, адкульсьці з працы званіў, але дзе ён працаўаў, не вядома, бо нікакая рэдакцыя да яго не прызнаеца, ніякае выдавецтва. Казаў, „вольны стралок”. Ну, хай страле. Але аднойчы Зосі глядзела праграму „Хто ведае, хто чуў?” і ўбачыла ablічча кропка ў кропку як морда таго самага Вальдзіка. Але ці ж не бывае людзей падобных? *Сапотвараў*, як кажа мая сяброўка Валоня з беластоцкіх Засцянак? Не вельмі слухала Зосі, чаму пра таго падобнага на маладога Кірылейчыка хтосьці распытваў, бо якраз канец праграмы быў, а яна завівала ў капусту галубцы.

— Ой, нейкага паказвалі, на нашага Вальдзіка падобнага... — пляснула ў руکі баба Зосі. — Пэўна, прапаў недзе... Ці не заблі... Добры такі хлопец... Шкада... Праўда, даўно не званіў... Пратаў наш Вальдзё...

Не, не пратаў. Пазованіў бабе Зосі восьмага сакавіка, з пажаданнямі ўсяго добра.

— Еду, пані Зосенька, да вас у Беласток. Вось толькі пагалюся. Чакайце мяне ў тры!.. А вы глядзелі праграму „Хто бачыў, хто чуў”?

— І-ы-ы...

— Хіба ж не верыце! Не трэба верыць!

Трубка выпала з бабулінай рукі. Ці ж не пратаў ён, такі добры хлопец?!

Вандал Арлянскі

„Даўціпы” Андрэя Гаўрылюка

Маленькая бландзінка згубілася ўнатоўпе.

— Як называюцца твае бацькі? — пытае адна жанчына.

— Каханая і Коцік.

* * *

Вяршыня расчараванасці жанчыны: калі ў свайго партнёра пад фігавым лістком знайдзе фігу.

* * *

Да спячага на лаўцы ў парку мужчыны падыходзіць паліцыянт і патрасае яго за плячо:

— Грамадзянін! Ці тут гасцініца?

— А я што — інфармацыяне бюро?

* * *

Андрэй выпіў больш меры і ідзе хісткім крокам. Сустракае паліцыянта і просіць:

— Завядзіце мяне дадому!..

— А дзе вы жывяце?

— То вы не ведаеце, дзе я жыву? Дык вы таксама набраліся?!

* * *

Гід праводзіць экспкурсію па музеі. Спыняюцца калі пазбаўленай рукі ног старажытнай скульптуры ваякі.

— Скульптар называў гэтую выяву „Пераможцам” — інфармуе гід.

— Калі гэта пераможца, тады цікава, як выглядае пераможаны? — пытае нехта ззаду.

* * *

— Янка, ці табе вядома, што ў нашай краіне ёсць шэсцьдзесят мільёнаў тэле-

візараў і толькі сорак пяць мільёнаў ваннаў?

— Не ведаю, бо і дзеля чаго такое ведаць?

— Бо пятнаццаць мільёнаў нямытых глядзіць тэлебачанне.

* * *

— Было гэта летам, — хваліцца рыбак сябрам. — Аднойчы злавіў я шчупака такога, як мая рука!

— Перастань хлусіць! Шчупакоў з валоссем не бывае.

* * *

Насталі пара выканання прысуду. Пакутнік увайшоў на эшафот і пытае ката пра дзеянне гільяціны.

— Гэта вельмі проста. Паложыце галаву на паказанае мною месца, а пасля хутка ўсё зразумееце.

* * *

Журналіст бярэ інтэрв’ю ў парашутыста:

— І што вы падумалі, калі падчас скоку не адкрыўся вам парашут?

— Падумаў: цэлае шчасце, што не будзе дажджу.

* * *

Фіфа заручылася з Казікам. Сяброўкі віншуюць яе. Адна з іх заўважае:

— Я адразу дадумалася, што вы сабе неабыякавы; часта я бачыла вас разам...

— Гэта не так, бо ў сапраўднасці ён толькі ўчора ўпершыню пацалаваў мяне.

— Сапраўды? А калі гэта сталася?

— Ад трэцяй да сёмай.